

ISKRA

25 let CEO

Najnašemu Iskrinemu Centru za elektrooptiko čestitamo samo ob izredno lepem jubileju — 25. obletnici in pa hkrati še ob otvoritvi CEO III, pomembnega objekta za ta kolektiv in za Iskrino telematiko, ko pa poznamo tudi vrhunske uspehe tega kolektiva?! Že podatek, da 560 zaposlenih v CEO izvozi nekako tričetrtine celotne proizvodnje in da je »prišlo« lani na zaposlenega nad 20.000 dolarjev izvoza, je dovolj zgovoren, s kakšnim Centrom se lahko Iskra ponaša na tujem in seveda doma.

In teh 560 zaposlenih — 170 jih ima visoko izobrazbo, magistrov in doktorjev pa imajo 18 — je le poldrugi odstotek vseh nas Iskrašev, ki pa investirajo v razvojno-raziskovalno delo v okviru sestavljene organizacije kar 13%, to pa je petkrat več kot je že sicer tako visoko Iskrino poprečje: od celotnega prihodka vlagamo v poprečju v Iskri 5,8% v CEO pa 31,8%...

Od prvih začetkov, ki segajo še v leto 1963 v takratni Zavod za avtomatizacijo in po ustanovitvi Laboratorija za tehniško optiko, se je Center preselil v Stegne šele pred desetletjem, to pa je bil tudi mejnik v poznejšem izredno hitrem napredku, ko mu je polna uveljavitev lastnega znanja in ustvarjalnosti zagotavljala poslovno uspešnost tudi v svetovnem merilu.

Kaj lahko še spodbudnega rečemo o CEO. Ustvarjeni so pogoji za delo na različnih programih, seveda pa je treba te programe, kar tudi sami poudarjajo, uspešno prodajati in se dokazovati na tujih tržiščih. Centru za elektrooptiko je to doslej uspevalo, s takšnimi kadri, opremo in seveda objekti pa tudi ni razlogov, da jim ne bi tudi v prihodnje.

Lado Drobež

Enajsta seja KOS SOZD Iskra

Ali smo za močan sindikat v delovnih okoljih?

Začetek evidentiranja predsednika sindikata na ravi Iskrine sestavljene organizacije • Utrditev sindikata v delovnih sredinah • Profesionalizacija sindikalnih poverjenikov na lokalni ravni • Doseči enakopraven dialog v pogajanjih med sindikatom in poslovodniki • Odprtih še mnogo dilem

Lanski Iskrini rezultati — zadovoljivi

Uvodoma je na seji KOS SOZD Iskra predsednik Poslovodnega odbora Franc Šifkovič na kratko označil Iskrino lanskoletno poslovanje preko šestih strateških točk. Izvoz smo trinajstodstotno povečali in prvič dosegli številko 309 milijonov dolarjev (od tega 253 milijonov dolarjev konvertibilne). V lanskem letu smo povečali tudi uvoz za 40%, zmanjšali zaloge za trinajst odstotkov in prvič v Iskrini zgodovini zmanjšali zaposlovanje za 3,4 odstotka. Na področju investicij Iskra v glavnem zaključuje stare naložbe, s tem, da je pred nami, po besedah Franca Šifkoviča, intenzivno obdobje vlaganja in znanje in opremo. V nadaljevanju je predsednik Poslovodnega odbora na kratko pregledal glavna »žarišča«, tj. nekatere dolgoletne Iskrine probleme: stečaj v sezanski Elektroakustiki, izgubo in pomanjkanje sredstev za osebne dohodke v Mikroelektroniki in stabilizacijo položaja Telematike (pogodbo s Siemensom naj bi podpisali 21. aprila).

Na področju Iskrine poslovne organiziranosti so končno dosegli soglasnost koncepta. Iskra naj bi bila sestavljena podjetje. Seveda je še veliko stvari odprtih, predvsem pa je še nerazčiščen vsebinski vidik reorganizacije velikih Iskrinih podjetij. Toda stvari naj bi dorekli do konca letošnjega poletja, ko se bodo tudi delovne organizacije preoblikovale v podjetja, v jeseni pa v sestavljeno podjetje. V teh procesih bo moral tudi sindikat odigrati svojo vlogo.

Težišče operativnega programa v letošnjem letu bo, po besedah Franca Šifkoviča, v zmanjševanju programov, izpeljavi poslovne organiziranosti in v reševanju nekaterih problemov iz preteklosti (Elektroakustika, Telematika in Mikroelektronika).

Neodvisnost sindikata — da! Kaj pa financiranje?

V nadaljevanju so člani Koordinacijskega sveta govorili o prenovi sindikata v družbi in se v tem kontekstu ustavili tudi na položaju Iskrinega sindikata.

Letos namreč poteče mandat dosedanjemu predsedniku sindikata na ravni SOZD in člani KOS so se dogovorili, da začnejo postopek za evidentiranje kandidatov za bodočega predsednika (rok evidentiranja je do 20. aprila). Ob tem pa so se pojavila vprašanja: ali profesionalen ali neprofesionalen predsednik na ravni sestavljene organizacije. Nekateri so se zavzemali za deprofesionalizacijo, utrditev sindikata v delovnih okoljih, za profesionalno delo sindikalnih poverjenikov na lokalni ravni, ki bi dosegli takšno avtonomnost, da bi se lahko s strokovnega stališča »pogajali« s poslovodno strukturo in dosegli v teh pogajanjih enakopraven dialog. V tem prehodnem obdobju bi skušali utrditi koordinativno funkcijo predsednika na ravni SOZD in povečati vlogo profesionalnih poverjenikov. Če se bo po utrjevanju teh funkcij pokazala potreba po profesionalizaciji na ravni sistema, bodo pač delali v tej smeri. Nekateri člani KOS so dokaj skeptično gledali na

ta proces, predvsem s stališča, da današnje razmere v Iskri in v širši družbi (reorganizacija, tržno gospodarstvo) zahtevajo močno, vsestransko obveščeno in profesionalno vodstvo Iskrinega sindikata. V sami razpravi so se odpirale različne dileme, ki bodo sopotnice procesa prenove sindikata. Tako se je postavil problem financiranja sindikalnih poverjenikov (če hočejo biti neodvisni in avtonomni, jih moramo plačevati iz sindikalne članarine; denarja pa ni) pa problem teh poverjenikov v manjših Iskrinih podjetjih in posledice prostovoljnega včlanjevanja v sindikat, kar lahko prinese tudi osip članstva ter o presejanju ideoloških preprek v širši družbi na tem področju — tudi sama miselnost se bo morala temeljito spremeniti.

Ob vsem tem so se člani KOS dogovorili, da bodo o tem razpravljali v posameznih delovnih organizacijah in da morajo biti priprave na takšno akcijo strokovne. Zato bodo o tem govorili tudi na letnem sin-

dikalnem zboru v Poreču, ki bo od 19. do 21. maja.

V okviru prenove sindikata v širši družbi so ponovno potrdili zavzetost za utrjevanje bražnih sindikatov, za neodvisnost sindikata in za razčiščevanje problemov financiranja, kar je prvi pogoj za samostojnost sindikata. O težah za prenovno sindikata (objavljene v Sindikalnem poročevalcu št. 2) bodo razpravljali v posameznih osnovnih organizacijah (rok je mesec dni).

Informacije

Predsednik KOS Avguštin Ciuha je prisotne obvestil o dvajsetletnici Iskrinega Planinskega društva in sprotnih aktivnostih. Člani KOS so delavskemu svetu SOZD in časopisnemu svetu predlagali za glavnega urednika časopisa Iskra Miloša Pavlico, dogovorili so se, da na različne pozive iz drugih republik, ki so v zadnjem času naslovljeni na sindikate po tovarnah, ne bodo odgovarjali in apelirali na vodstvo sestavljene in delovnih organizacij, naj najde način financiranja tradicionalnega paketa, ki ga dobi vsak udeleženelec Dneva Iskre, ki se je občutno podražil.

VŽ

Podpis pogodbe z IFC

V Iskrini poslovni stavbi so predstavniki delovnih organizacij Kibernetika, Elektromotorji in Rotomatika prejšnji teden podpisali pogodbo z IFC o kreditiranju treh Iskrinih projektov v vrednosti 17,8 milijona DEM. Jamstvo za vrnitev kreditov pa zagotavlja LB — Združena banka.

IFC je agencija Svetovne banke, ki se ukvarja izključno s podjetniškimi naložbami in njeni predstavniki sami iščejo ustrezne projekte v državah, ki po njihovih merilih sodijo še v razred nerazvitih, oz. držav v razvoju. Kriteriji za odobritev sredstev iz tega naslova so izjemno strogi, saj predpostavljajo ekonomsko uspešnost podjetja in izvozno usmerjenost določenega projekta. Iskri je že leta 1984 uspelo pridobiti kredit v vrednosti 25 mio dolarjev. Postopki v zvezi s preverjanjem ponujenih Iskrinih projektov so se začeli lani spomladi. Skozi gosto

rešeto so prišli trije iz že omenjenih delovnih organizacij, namenjeni pa so v glavnem posodabljanju tehnologije in povečevanju proizvodnih zmogljivosti za grafoskop, koračni motor in druge vrste elektromotorjev. Sredstva iz kredita predstavljajo 40% vrednosti posameznih naložb, ostalo

bodo prispevali sami investitorji, SOZD Iskra in Ljubljanska banka.

Vlaganje tujih investitorjev v omenjene projekte vsekakor pomeni veliko priznanje in zaupanje Iskri ter njenim perspektivam vključevanja v svetovne gospodarske tokove.

I. S.

Leto kakovosti tudi letos

V minulem letu smo obširneje in večkrat poročali v našem glasilu, da smo v Iskri Avtoelektriki Nova Gorica proglasili lansko leto za leto kakovosti ter, da je delavski svet delovne organizacije imenoval poseben odbor za izgrajevanje sistema celovitega zagotavljanja kakovosti, ki ga je vodil glavni direktor Robert Žerjal.

Ta odbor je skladno s sklepi delavskega sveta pripravil poročilo o aktivnostih odbora v letu kakovosti, ki ga bodo obravnavali delegati tega najvišjega telesa in

s priporočilom odbora bodo leto kakovosti podaljšali tudi v letošnje leto.

Poglejmo sedaj podrobneje, kaj navaja poročilo o aktivnostih

odbora v letu kakovosti. Najprej naj spomnimo, da je bil na zasedanju delavskega sveta v januarju minulega leta imenovan odbor za izgrajevanje sistema celovitega zagotavljanja kakovosti ter hkrati opredeljene aktivnosti odbora. Na podlagi te zadolžitve, oz. sklepa je odbor pripravil plan aktivnosti in dela po posameznih področjih in zadolžil člane odbora za pripravo standardov kakovosti s ciljem izdelave priročnika za zagotavljanje kakovosti.

Že na naslednjem zasedanju delavskega sveta, ki je bilo v februarju, je odbor tudi poročal o svojem delu, hkrati pa so sledile priprave osnutkov standardov kakovosti, ki so bili najprej usklajeni na samem odboru, nekoliko pozneje, v juniju pa še na kolegiju direktorjev. Po temeljiti analizi in uskladitvi pripomb na standarde kakovosti je odbor izdal odmevni priročnik za zagotavljanje kakovosti, ki ga sestavlja trinajst poglavij in sicer:

1. splošno in politika celovitega zagotavljanja kakovosti v Iskri Avtoelektriki.
2. organizacija in zagotavljanje kakovosti.
3. projektiranje in osvajanja novega izdelka ali inovacijski proces.
4. zagotavljanje kakovosti nabavljenega materiala in delov.
5. kakovost delovnih sredstev kot so orodja, stroji, delovne in druge naprave.
6. kakovost merilnih in preizkusnih instrumentov.
7. zagotavljanje kakovosti v procesu proizvodnje.
8. zagotavljanje izhodne kakovosti.
9. raziskave tržišča, prodaja in servisiranje.
10. materialno poslovanje.
11. metode statistične kontrole kakovosti.
12. izobraževanje, usposabljanje in delovanje krožkov kakovosti in
13. presoja kakovosti (audit) in stroški zagotavljanja kakovosti.

Delo odbora je bilo nenehno v vzponu, o čemer so se prepričali tudi delegati delavskega sveta delovne organizacije, ko so bili na zasedanju v oktobru znova obveščeni in seznanjeni o poteku dela, ga obravnavali ter sprejeli predlagane aktivnosti za širše obveščanje vseh zaposlenih v Iskri Avtoelektriki. Prav zato je bila organizirana širša strokovna predstavitev zavezujočega priročnika o zagotavljanju kakovosti v Avtoelektriki, izdelani in izdani pa so bili posebni motivacijski elementi v obliki plakatov, nalepk, značk, itd.

Iskra Commerce

Iskra izbrala Polar za distribucijo kondenzatorjev za dušenje motenj

Iskra je objavila, da je za distributerja svojih radialnih metaliziranih polipropilenskih kondenzatorjev za dušenje motenj za plošče tiskane vezja serije KNB določila Polar Electronics iz Bedfordshira.

Posel je bil sklenjen za tri tipe kondenzatorjev za izmenični tok 250 V; razreda X v vrednostih od 0,01uF do 2,2uF, razreda X2 od 0,015uF do 0,47uF in razreda Y od 1000pf do 22000pF.

Ko je komentiral posel, Bill Murfitt, direktor Iskrinega Marketinga, izjavil: »Zelo smo zadovoljni, da bomo sodelovali s firmo Polar, saj bo dopolnila našo obstoječo mrežo in nam omogočila, da še učinkoviteje konkuriramo na distribucijskem trgu.«

Roland Joy, direktor firme Polar, je izjavil: »Zadovoljni smo, da bomo našemu programu dodali te komponente, saj nam bo to omogočilo, da ponudimo trgu visokokakovostni izdelek vodilnega evropskega proizvajalca komponent po zelo konkurenčni ceni.

Polar bo poleg teh kondenzatorjev skladiščil kompletan program Iskrinih oglenih trimmer potenciometrov.

Če želite več informacij, kontaktirajte Billa Murfitta v Iskri Ltd., Re-lands, Coulsdon, Surrey, CR3 2HT, tel.: 01 668 7141.

Povpraševanje v časopisu: Neil Marshall, Marshall Jennings PR Ltd, 5 Market Place Mews, Henley-on-Thames, Oxon. RG9 2AH tel.: 0491 410323.

Iz naših tovarn samo

izdelki

Z namenom, da bo sprožena zavezujoča akcija dobila najgloblji pomen, smo mesec november razglasili za mesec kakovosti, kjer so vsi zaposleni lahko sodelovali z oddajo koristnih predlogov v cilju izboljšanja poslovanja nasploh. Poročilo o tej akciji, o oddanih predlogih, bomo objavili v eni izmed naslednjih števil našega glasila.

Delegati delavskega sveta so sprejeli tudi sklepe o zadolžitvi odgovornih delavcev za izvedbo predlaganih aktivnosti za uveljavitev sistema celovitega zagotavljanja kakovosti.

Samo delo odbora je bilo skozni vse minulo leto močno prisotno tudi v praksi, v proizvodnih dvoranah. To trditev lahko podkrepimo s podatkom, da smo na podlagi vseh aktivnosti, ki so že bile uvedene v vsakdanje delo in v priročnik za zagotavljanje kakovosti, dobili pozitivne ocene o sposobnosti Iskre Avtoelektrike za zagotavljanje kakovosti. Te laskave ocene smo bili deležni od mnogih uglednih tujih firm, kamor prodajamo naše izdelke in sicer so te ocene izrekli strokovnjaki francoskih Renaulta, Citroëna in Peugeot, nemškega Volkswagna, KHD in firme Stihl italijanskega koncerna Fiat.

Lansko leto, torej leto kakovosti se je sicer formalno izteklo, kar pa ne pomeni, da moramo pustiti ob strani aktivnosti v zvezi z uveljavljanjem sistema zagotavljanja kakovosti. Nasprotno, z njimi moramo še kako nadaljevati! V naše postopke dela moramo vnesti standarde kakovosti, ki zagotavljajo kakovost od razvoja, skozni proizvodnjo, do trženja izdelkov. To pomeni z drugimi besedami, da leto kakovosti praktično nadaljujemo, zato bodo tudi delegati delavskega sveta gotovo sprejeli sklep, da se z namenom, da se metode dela, ki so podane v standardih kakovosti, speljejo v dejansko prakso in način dela v Iskri Avtoelektriki, se tudi leto kakovosti podaljša v vse letošnje leto!

M. R.

Kje je rešitev — skupno ali servisno podjetje Informatika?

Reorganizacijski procesi v Iskri že potekajo. Koliko gre za vsebinske postopke in ne samo za pravno statusno spreminjanje in koliko se bodo ti procesi odrazili na večji učinkovitosti bodočih podjetij, bo pokazala jutrišnja tehnološka raven Iskre, z morda spremenjeno organizacijo dela, boljšimi metodami dela in mogoče drugačnim povezovanjem.

Vloga nekaterih subjektov, predvsem Iskrinih skupnih dejavnosti v bodočem Iskrinem sestavljenem podjetju danes še ni povsem jasna, niti organizacijsko, niti vsebinsko. V prejšnji številki našega glasila smo že pisali o »iskanju mesta v Iskri« Centra za avtomatsko obdelavo podatkov, danes pa smo o tej problematiki spregovorili z direktorjem DO ZORIN Marjanom Trojarjem, katerega temeljna organizacija je CAOP.

Glavna razloga za zahteve po izstopu vaših dveh temeljnih organizacij (BII in CAOP) sta bila nezadovoljstvo z organiziranostjo DO ZORIN, ki ju, kot taka, ovira pri tržnem nastopu...

»Strinjam se, da je DO ZORIN potreben organizacijske prenovе. V tem smislu sem večkrat sam in tudi nekateri drugi sodelavci, sporočal pobudo, vendar sem vedno nabel na željo po ohranjanju poslovne in strokovne avtonomnosti posameznih TOZD. Tržnega nastopa pa TOZD nismo omejevali, celo nasprotno, ob ustanavljanju DO ZORIN smo tržno orientacijo vključili med glavne smeri razvoja. Delovna organizacija ZORIN naj bi postala vodilna svetovalna in inženiring organizacija v Sloveniji. Zato smo od samega začetka predvidevali tri področja dela: svetovanje in inženiring; razvoj in adaptacija organizacijskih metodologij, aplikativnih računalniških programov, tehnologij uvajanja in implementacij naših proizvodov in t. im. informacijske naloge za Iskrine delovne organizacije (Indok, Standardizacija, različne skupne baze podatkov ipd.) in pri svojem delu uporabljajo informacijsko tehnologijo.

Poleg tega smo med glavne cilje uvrstili tudi nabavo lastnega računalnika, kar smo uresničili, skladno s cilji SOZD Iskre o informatizaciji Iskre, z ustanovitvijo skupnega računalniškega centra (SRC).

Po moji oceni je bil glavni razlog za izločanje BII strah pred možnostjo zmanjševanja avtonomnosti TOZD, z možnostjo preoblikovanja v enovito DO ZORIN. BII je začel postopek spomladi 1988, ko

so se pojavile prve informacije o načrtovanih spremembah SaS o združevanju v SOZD Iskra. Osnutek teh sprememb in napovedana nova zakonodaja o združenem delu je pobudila taka razmišljanja tudi v TOZD CAOP. BII je v vrh razlogov uvrščal tudi prepočasno realiziranje interesnega združevanja sredstev za združene dejavnosti v Iskri, ker je od tega pričakoval znatno razbremenitev.

Seveda je normalno, ko se organizacija odloči, da gre v izločitev, potem našteva vse razloge, ki se jih spomni, da bi argumentirala svojo odločitev. V takih primerih pride nujno tudi do nedoslednosti ali pomanjklivosti, ki ustrezajo tekočim potrebam. N. pr. ko se je izločal BII, sta bila BII in CAOP soglasna, da vsebinsko in programsko nista povezana, zato CAOP tudi ni ugovarjal. Danes pravi CAOP edino z BII smo imeli vsebinske povezave, njih pa v DO ZORIN ni več. BII je v postopku izločanja začel, ko mu je to ustrezalo, razglasiti, da želi ostati v Iskri. Po izločitvi ne beležimo, da bi se BII želel vrniti v Iskro. Torej je navajanje razlogov treba vzeti z rezervno, eno se govori, dela pa drugo.

Toda BII je bil že v začetnih osemdesetih letih tržno usmerjena organizacija, v letu 1985 pa je tudi CAOP nastopil s prvimi tržnimi projekti. Kaj pa ostali dve TOZD?

»Da, BII je bil že ob vstopu tržno orientiran. CAOP je postopno med leti 1980—85 ustvarjal pogoje za tržno pridobivanje prihodka, tako so se leta 1985 pojavili prvi tržni produkti.

Dejavnosti drugih dveh TOZD se v glavnem uvrščajo

v tisto kategorijo, kjer se uporabnika ali količine dela za uporabnika ne da določiti, oz. je tako ugotavljanje predrago. Razmišljali smo v nekih oblikah bolj neposredne menjave, vendar le v smeri še boljšega informiranja uporabnikov.

V okviru tega bi rad omenil, da raznolikost oblik pridobivanja prihodka ne povzroča težav pri sodelovanju, teže je povezovati t. i. profitne in neprofitne enote.

Torej lahko v tem kontekstu delno govorimo o nevsebinski povezanosti temeljnih organizacij v DO ZORIN, s tem pa tudi o neenotnem nastopanju pri vaših strankah?

»To moramo odgovoriti v dveh delih. Z vsebinsko povezanostjo se rado manipulira, ko se predlagajo statusne spremembe (izločitev BII in CAOP). Nimam namena dokazovati, da sta organizacija in informatika povezani vsebinski, ker je na to temo dovolj in vedno več literature. Informatika kot dejavnost je nastala s pojavom računalnikov, prej smo pri urejanju tudi informacijskih procesov rekli, da jih organiziramo. N. pr. tudi CAOP je nastal iz enote za organizacijo.

Torej je problem drugje, to je v organiziranosti in navedah in odnosih, ki so jih delavci pridobili v tradicionalno zaključenih organizacijskih enotah. Vse štiri TOZD so v DO ZORIN prišli kot oblikovane zaključene enote. Sedaj praznujejo 20 in več letnice. Enote so imele lastno pot razvoja in svojo obliko pristopa do stranke. Pri delu pri naših strankah je zato večkrat prihajalo do preozkega gledanja, le s svojega ekonomskega vi-

Marjan Trajar

dika. Delavci v ekipah so težili za tem, da so opravili svoje delo in pridobili eventualne reference zase in za svojo TOZD, na sodelovanje z drugimi in identifikacijo s celotnim projektom pa so bili manj pripravljeni. Rizik na skupnem poslu je bil deljen. Skupni projekti zahtevajo sodelovanje v kreaciji in izvedbi, popolno identificiranje s cilji in motnjami, pri izvedbi in omejeno avtonomnostjo, tako kot jo dovoljuje izvedba projekta.

Sam status DO ZORIN in njegova dela se bosta najbrž bolj natančno izkristalizirala v današnjih Iskrinih reorganizacijskih procesih. Ali nam v sklopu tega lahko že poveste kaj bolj natančnega?

»Na kolegiju DO ZORIN smo se dogovorili, da pripravimo dve varianti. Prva je enovita delovna organizacija, oz. skupno podjetje Informatika, sestavljena iz obstoječih enot in druga, skupno servisno podjetje Informatika ali sektor za organizacijo in informatiko v okviru SOZD, sestavljena iz dejavnosti za katere sodimo, da so skupnega pomena za Iskro.

Toda s prvo različico se delavci CAOP ne strinjajo?

»Vem, da se vodstvo TOZD CAOP s prvo različico ne strinja, delavci pa naj bi se odločili, ko bomo dali predlog v odločanje. Zato tudi govorimo o drugi varianti, ko naj bi združili vse tiste dele, ki izvajajo dejavnosti za Iskro. To so Indok, Standardizacija in tudi deli CAOP.

Kaj pa ostali deli Centra za avtomatsko obdelavo po-

datkov?

»Ti naj bi pač našli svoje mesto v Iskri, če bodo ustrezali kriterijem za organiziranje samostojnega podjetja v Iskri in če ne bo nobenih vprašanj glede programskega prekrivanja, to je z Delto...«

V CAOP trdijo, da je njihov izdelek krepko boljši od Deltinega, ki pa ga tako in tako ne delajo znotraj Delte?

»Delta ima svoje razvojne ekipe po celi Jugoslaviji, so ustanovili pa so tudi nekaj manjših organizacij, zato je možno, da nekateri produkti prihajajo iz njih. Moje izkušnje so, da je nevarno propagirati svoj izdelek tako, da kritiziraš konkurenčnega. Kateri izdelek je boljši in kvalitetnejši, bo presodil trg.

Toda področje poslovnih aplikacij bo najbrž potrebnost doreči tudi na ravni Iskrine sestavljene organizacije, kajti pri tem se postavlja tudi vprašanje konkurenčnosti dveh Iskrinih organizacij?

»Na vsak način bo treba doseči sporazum o programskem sodelovanju, možno je, da bo Delta za to zainteresirana, vendar nastopa na trgu ne bo spustila iz rok.

Seveda je tudi možnost, da se delavci CAOP vključijo v Delto, samo ne vem, če bodo delavci CAOP pripravljeni, da tako rečem, na podrejanje in koliko bi bila prizadeta njihova avtonomnost.

Če predvidevamo, da bo CAOP le izpeljal postopek izključitve iz delovne organizacije, koliko bi bila prizadeta DO ZORIN in ostali dve temeljni organizaciji?

»Pri obravnavanju namere izločitve TOZD CAOP smo izhajali iz predloga PO SOZD, da naj reorganizacije v Iskri potekajo po usklajeni skupni akciji. Mislim, da tako določilo še toliko bolj velja za organizacije skupnega pomena, ki prvič opravljajo določene skupne naloge za DO v Iskri in drugič v razvoj takih organizacij so bila vložena združena sredstva.

Sprožanje takih enostranskih akcij gotovo spodbuja negotovost v kolektivu in občutek ogroženosti, kar samo po sebi lahko znižuje učinko-

vitost dela. Negotovost je gotovo prisotna tudi v CAOP, saj delavci ne vedo in nimajo jamstva, kateri od možnih scenarijev se bo izšel. Zato mislim, da bi bili najmanj ranljivi ob vseh reorganizacijah v Iskri in spremembah v okolju, če bi ostali skupaj.

Kolikšna je lahko prizadetost ob izločitvi je težko določiti. V najbolj grobi obliki se poruši koncept razvoja treh področij dela, ki so bila omenjena v uvodu, z izstopom se lahko izgubi osnovni kapital, tako v materialnem smislu, kot tudi kadrovskem. Ostali dve TOZD bosta gotovo prizadeti, saj bosta zmanjšali dosegljivost informacijske tehnologije za svoje podatkovne baze in tudi teže bosta vključevala nekatere svoje rešitve s področja obdelovanja materialov in standardov v aplikacije v Iskri.

Stvari so še dokaj nejasne, delavci CAOP pa čakajo na odgovor od vodstva delovne in sestavljene organizacije. Ali ne ta nedefiniranost, ali če tako rečemo, obdobje »statusa quo« nakazuje bolj na razrešitev problema samega po sebi?

»Obstoječe obdobje negotovosti moramo skrajšati in priti čimprej do odločitve, ki bo sprejemljiva tudi za delovne organizacije v Iskri in vodstvo SOZD.

Informacija kot izhodišča organiziranosti Iskre ni dala odgovora. Predhodni dokument je uvrščal Indok in Standardizacijo v skupne dejavnosti SOZD (zaradi kriterija proračunskih dejavnosti), kar je prej škodilo, kot koristilo, ker je bila nakazana delitev DO ZORIN. Za TOZD CAOP ni bilo predlogov.

Zaradi tega smo se na kolegiju DO ZORIN, kot sem že omenil, odločili za pripravo dokumenta, ki ga bomo posredovali v vse DO in Poslovnemu odboru SOZD ter v odločitev delavcev v DO ZORIN.

Preprečiti moramo prezgodnje spremembe, ki lahko negativno vplivajo na bodočo organiziranost. Sem gotovo uvrščam dogajanja v zvezi s skupnim računalniškim centrom Iskre.

Vesna Žunič

Pogovor s Petrom Virnikom

Trženje z deželami v razvoju ni poceni

Del pogovora z direktorjem Tržnega področja dežele v razvoju v Iskri Commerce Petrom Virnikom smo objavili že v prejšnji številki našega tednika, ko smo dali poudarek bolj regionalnemu trženju, za tokrat pa smo prihranili tisti del, ki se je nanašal bolj na trženje posameznih delovnih organizacij ter na problematiko izredno dragega trženja in kadrov.

— Omenili ste že, da je vaše tržno področje realiziralo lani za skoraj 40 milijonov dolarjev izvoza. Katere Iskrine delovne organizacije so bile udeležene v tem izvozu?

»V strukturi realizacije je zastopanih kar 19 Iskrinih delovnih organizacij, toda kar 93% realizacije odpade na Telematiko, ki je sama dosegla skoraj polovico te vsote (17,5 milijona dolarjev), zatem Kibernetiko, Avtoelektriko, Avtomatiko, Elemente, Kondenzatorje in Elektromotorje.

— In v katerih državah so bile te firme bolj uspešne?

»Telematika je bila s svojimi centralami bolj prisotna v Turčiji in Iranu, za Kibernetiko so pomembnejša tržišča Kolumbija, Malezija, Avstralija, Jordanija, Jemen, Oman ter Tunizija in Tajska, Avtoelektrika ima večje kupce v Iranu in Alžiriji, Avtomatika pa je bolj prisotna na Kitajskem, v Turčiji in Iranu, delno pa tudi v Egiptu in Maleziji. Glavno tržišče v deželah v razvoju za Elemente je Alžirija, Kondenzatorji so si pridobili večje tržišče v Hong Kongu pa tudi v Avstraliji in Alžiriji, ERO je prisoten le v Ekvadorju, Videomatika pa v Alžiriji.

— Kaj pa druge Iskrine delovne organizacije, saj ste omenili, da jih v ta del sveta trži kar 19?

»Takole bi rekel: našo izvozno prihodnost gradimo na omenjenih večjih dobaviteljih, kar pa seveda ne pomeni, da za druge v deželah v razvoju ni prostora, vprašanje je le v doseganju kritičnih mas, saj je trženje v teh deželah izredno drago.

— Kar sami ste že načeli naslednje vprašanje, to pa je drago trženje v deželah v razvoju?

»Nedvomno je trženje v tem delu sveta izrednega pomena za Iskro. Kot rečeno je samo lani prineslo 40 milijonov dolarjev, od tega 38 milijonov konvertibilnega izvoza, torej čiste priliva. Nekonvertibilna sta bila le dva milijona, ki sta bila na Kitajskem vezana s protidobavami. Res pa je tudi to, da ta izvoz zaradi velikanskih stroškov prinaša Iskri Commerce izgubo, ki pa jo moramo v IC-ju

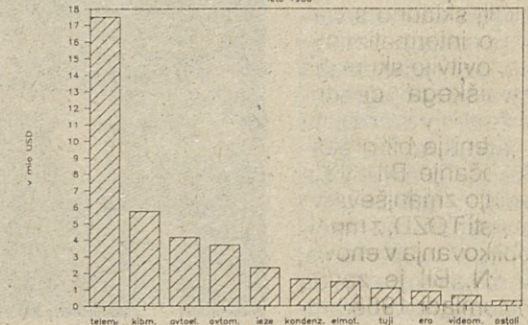
kriti z izvozom v druge dele sveta. Ker s tem pokrivanjem ne bomo mogli v nedogled in ker nimamo več združenih sredstev za osvajanje tujih trgov, bomo verjetno morali začeti razmišljati o tem, da bomo v državah, v katerih ne pokrivalo stroškov predstavništva, ta predstavništva ukinili. Seveda upam, da se to ne bo zgodilo, saj bi pomenilo velikanski izpad izvoza, hkrati pa tudi to, da nas na teh tržiščih ne bo takrat, ko bodo ponovno oživela, to pa bi bila spet izredna škoda. Prepričan sem, da bi morali še enkrat resno razmisлити o tem, ali je smotno po nekaj letih prisotnosti recimo na Kitajskem ali npr. v Alžiriji zapreti predstavništvo in tako znižati stroške za 200.000 ali 300.000 dolarjev in se odpovedati trem, štirim, petim milijonom dolarjev izvoza, v perspektivi desetim. In to vse zaradi kratkotrajnega sanacijskega efekta...«

— Samo še eno vprašanje imamo pripravljeno, to pa so kadri. Slišimo namreč, da je prav vaše Tržno področje zapustilo nekaj izjemno kakovostnih komercialistov. Kje je vzrok?

»Povsem nekaj drugega je biti komercialist v Evropi ali pa npr. v Afriki ali pa recimo na Daljnem Vzhodu. Pri trženju v deželah v razvoju se, kar gotovo ni potrebno posebej poudarjati, ti kadri srečujejo z nešteti posebnostmi — od drugačne klime, običajev, jezika in številnih drugih specifičnosti. Morajo biti tudi bolj samostojni, saj ponavadi potujejo sami, za razliko od Evrope, ko se na neko poslovno pot odpravljajo ponavadi več komercialistov, ki jih spremljajo še tehniki. In še in še bi lahko naštevali vrline, ki jih morajo imeti ti ljudje, da lahko uspešno tržijo v nerazvitem svetu. In takšne ljudi je izredno težko dobiti, pozneje pa tudi obdržati zaradi skromnih osebnih dohodkov v Iskri Commerce. Moram povedati, da smo v zadnjih dveh letih izgubili 12 kakovostnih komercialistov, vodij oddelkov, ki so si v Iskri Commerce in Iskri pridobili veliko izkušenj in znanja, ki pa ju znajo drugje očitno bolj ceniti kot pri nas.«

Lado Drobež

Realizacija DVR — DO

Dolgoročne proizvodne kooperacije niso edini način sodelovanja

V letošnjem letu beležimo že deset let, odkar je Iskra navezala prve stike s kitajskim gospodarstvom. Izhodišča za obojestranske dolgoročne povezave pa so se konkretizirala v 1982. letu, ko so bile podpisane prve pogodbe. Danes se dolgoročne proizvodne kooperacije, ki so vezane na gospodarstva pokrajin Sichuan, Beijing in delno Nanjing ter Guanxi, zaokrožujejo predvsem na programih avtomatizacije v industriji, varjenja, ročnega orodja, komponente in merilni instrumenti. Povezuje pa nas tudi znanstveno-tehnično sodelovanje, saj so v 1986. letu kitajski strokovnjaki skupaj s strokovnjaki Iskra-Center za elektrooptiko razvili laserski rezalni stroj, Iskra-Avtomatika pa je v 1985. letu odkupila tehnologijo za varjenje.

Nedavni obisk osemčlanske delegacije izvozne uvozne korporacije (CMEC) in instituta Tool Research Institute (JCS) iz Beijunga v slovenskih gospodarskih organizacijah dovolj zgovorno dokazuje nadaljnje odpiranje kitajskega gospodarstva in iskanja novih poti in načinov sodelovanja, ki je bilo do sedaj opredeljeno zlasti na osnovi dolgoročnih proizvodnih kooperacijskih pogodb. Obisk v kranjski delovni organizaciji Telematika in daljši poslovni razgovori v delovni organizaciji Avtomatika, ki je prva v Iskri vzpostavila konkretno povezavo s kitajskimi partnerji, so bili v prvem delu namenjeni pregledu poteka dosedanjih, tekočih kooperacij. Trenutno imamo namreč podpisani dve dolgoročni proizvodni kooperaciji, eno na področju varjenja, z obsegom sodelovanja cca 600.000 \$ v obe smeri in drugo na področju avtomatizacije v industriji z obsegom cca 4 mio \$ v obe smeri. Če je bilo za prvo ugotovljeno, da zadovoljivo poteka pa z izpolnjevanjem obveznosti iz druge, nikakor ne moremo biti zadovoljni. Kontradobava s strani kitajskega partnerja, se je zaradi težav, ki jih ima kitajski partner z japonskim podobaviteljem, namreč v našo škodo ustavila. Vzporedno k temu takoimenovani manevrski prostor izmenjave zmanjšuje že tako ozek izbor blaga iz ministrstva za strojogradnjo, ki bi bil zanimiv za nas, tu so visoke cene, ki so za nekatere izdelke kar dvakrat višje od svetovnih in nefleksibilno prilaganje sodobnemu načinu poslovnega sodelovanja, saj partner nima možnosti, da bi v zameno ponudil kurant-

no blago izven svojega ministrstva.

Kljub omenjenim težavam pa je bilo v času pogovorov večkrat poudarjeno, da se sodelovanje v korist obeh strani mora nadaljevati. Pri tem pa je potrebno poiskati še druge možnosti, tako za razširitev sodelovanja, ocenitev pobude in možnosti za ustanovitev mešanih podjetij, do iskanja možnosti za skupno proizvodnjo in prodajo na tretja tržišča.

V protokolu, ki sta ga 15. marca v imenu CMEC in JCS podpisala Zhang Junxian, podpredsednik omenjene korporacije in Wang Hengzhi, direktor instituta JCS, v imenu Iskre pa Tomaž Kalan, vodja izvoznega sektorja Iskra Com-

merce, je bilo vsebinsko opredeljeno področje nadaljnega sodelovanja na programu varjenja, kakor tudi avtomatizacije v industriji, pri čemer se odpirajo nove možnosti sodelovanja na numerično krmilnih sistemih CNC — 2M, servomotornih pogonih za obdelovalne stroje in procese, programabilnih krmilnikov IPK-21 in drugih. Zanimiva je tudi pobuda Iskre, ki jo je kitajska stran v celoti podprla, da se v Beingu odpre t. im. CMEC-ISKRA tehnični servis center. Z vzpostavitvijo servisne dejavnosti, bi se Iskra izognila precejšnjim stroškom, ki jih ima v primeru vzdrževanja, oz. servisiranja prodanih naprav in sistemov, uporabnik pa bi tako na mini-

mum znižal stroške, ki so vezani na čakalno dobo popravil dela strojnega parka. Obojestransko je bila sprejeta tudi ideja, da korporacijo CMEC v Beingu odpre t. i. marketinško agencijo, dejavnost katere bi bila vezana na seznanjanje in ponudbo Iskrinega programa avtomatizacije v industriji ter v železniškem in cestnem prometu. Za slednjega ima Iskra-Avtomatika na kitajskem trgu že preizkušeno referenco, saj je opremila računalniški center križišča za avtomatsko vodenje mestnega prometa v strogem centru Pekinga. O možnostih za uredništvu teh pobud morda nekaj več po obisku Iskrine delegacije v Beingu, ki bo predvidoma v mesecu aprilu. Š. D.

Delovna organizacija Avtomatika sodi med tiste Iskrine organizacije, ki že vrsto let z izvajanjem dogovorjene kadrovske politike usmerja in spremlja gibanje števila zaposlenih, vključno z uravnavanjem kadrovske strukture, kakor tudi področje izobraževanje. Če je bilo na četrtem posvetovanju kadrovske delavcev SOZD Iskra v maju lanskega leta rečeno, da v Iskri ni nobene delovne organizacije več, ki bi povečevala število zaposlenih, lahko rečemo, da je Avtomatika med prvimi v Iskri pričela s politikou omejevanja, oz. zmanjševanja zaposlovanja, ki so jo narekovale vedno težje gospodarske razmere — kje je torej problem?

Iz poročila o pregledu kadrovske gibanj in izobraževanja v 1986. letu, ki ga je pripravilo Področje za kadrovske zadeve delovne skupnosti Avtomatike je razvidno, da je v delovni organizaciji opazen trend padanja števila zaposlenih že od 1984. leta dalje in, da je bila najvišja stopnja fluktuacije zabeležena prav v lanskem letu, ko se je število zaposlenih zmanjšalo za 187. Tako je bilo ob koncu leta v Avtomatiki zaposlenih 4019 delavcev ali 5% manj kakor leto poprej in za 1% manj, kakor smo načrtovali z letnim planom. Podatek, da je odšlo 317 delavcev in, da je sklenilo delovno razmerje 130 delavcev sam po sebi ni vznemirljiv, saj smo se v Avtomatiki že soočili s tako imenovanimi ekonomskimi in tehnološkimi presežki delovne sile, ki pa žal niso posledica uvajanja novih tehnologij, pač pa pomanjkanje naročil za večini primerov ustavljene investicijsko

Tržne zakonitosti bodo delovale tudi pri usmerjanju kadrovske politike

zahtevne projekte na domačem trgu. Zaskrbljujoč je predvsem podatek, da je v procesu zmanjševanja števila zaposlenih preveč odhodov perspektivno visoko strokovnega kadra, v katerega so bila vložena znatna finančna sredstva; tako je enajst delavcev z višjo ali visoko izobrazbo prešlo v druge subjekte znotraj SOZD, trije so odšli v samostojno dejavnost, enajst jih je odšlo v tujino, največ, kar triinšedeset pa izven SOZD Iskra, kar tudi predstavlja določen alarmni signal o odlivu znanja iz Iskre kot celote. Neugodno sliko dopolnjuje tudi podatek, da se je v 1988. letu zamenjalo 14% delavcev z visoko in 9,3% z višjo izobrazbo, kar vključuje določene stroške uvajanja, izobraževanja in izpopolnjevanja. Na nasporno stran tehtnice lahko položimo le podatek, da je izobrazbena struktura novosprejetih delavcev ugodnejša kakor izobrazbena struktura že zaposlenih delavcev, kar pa še vedno ne odtehta takoimenovane negativne »inženirske bilance«.

Če se v Iskri že kažejo znaki uvajanja tržnega gospodarstva, oz. tržnih zakonitosti, ki regulirajo delovno silo, pogledajmo kakšna je naša izobrazbena struktura, kakšna so odstopanja dejanske od zahtevane izobrazbe in kaj smo naredili na področju izobraževanja, na področju stimuliranja ustvarjalnega potenciala, ki ga ima vsak delavec v sebi?

Iz razpoložljivih podatkov je razvidno že nekajkrat omenjeno dejstvo, da se izobrazbena struktura zaposlenih v delovni organizaciji izboljšuje, saj je delež delavcev z visoko, višjo in srednjo izobrazbo iz leta v leto višji, postopno pa se znižuje število delavcev z nižjimi stopnjami strokovne izobrazbe. Hkrati pa nam tabele, ki ponazarjajo razmerja med dejansko izobrazbo in izobrazbenimi zahtevami del, ki jih ti delavci opravljajo, kažejo na razlike, ki pa jih zaradi sprotnega zviševanja zahtevnosti del ne zmanjšujemo. Tako skoraj tretjina delavcev v Avtomatiki ne izpolnjuje izobrazbenih zahtev, pri čemer je

zlasti kritično odstopanje pri visoki in višji izobrazbi.

Prav iz navedenih razlogov in kljub težavam, s katerimi so se na področju izobraževanja srečali delavci področja, je bilo v lanskem letu precej narejenega na vseh segmentih izobraževalne dejavnosti:

— v letu 1988 smo štipendirali 351 štipendistov, kar pomeni 8,7% na število zaposlenih, medtem ko so v šolskem letu 1988/89 TOZD skupaj razpisale 148 štipendij

Analiza realizacije razpisa pove, da so še vedno deficitarni poklici na področju računalništva in strojništva, da pa na področju elektrotehniške usmeritve dokaj zadovoljivo rešujemo razpisne potrebe

— študenti ob delu so predstavljali 6,5% vseh zaposlenih v Avtomatiki (največ za pridobitev višješolske izobrazbe)

— funkcionalno izobraževanje; v letu 1988 je bilo izpeljanih kar 657 akcij funkcionalnega izobraževanja, katerih se je udeležilo 3009 delavcev ali 75% vseh zaposlenih

— pripravništvo kot pomemben vir kadrovanja; na pripravniškem uposabljanju je bilo 118 pripravnikov. Usposabljanje je uspešno zaključilo s pripravniškim izpitom 76 bodočih strokovnjakov

— proizvodno delo: opravilo 233 učencev

— počitniška praksa: 194 praktikantov.

Med pomembnejše zaključke, ki so v poročilu zapisani kot usmeritev nadaljnjega opredeljevanja kadrovske politike v Avtomatiki, katera bo morala biti v prvi vrsti prilagojena tržnemu gospodarstvu, sodijo:

— zaposlenost se bo v prihodnje še zmanjševala, nikakor pa se ne bo smela ob tem znižati izobrazbena struktura

— odpraviti bo potrebno vzroke (organizacijski in poslovni nemir v DO, manjša poslovna in programska uspešnost, padanje OD, razvoj zasebnosti) fluktuacije visokostrokovnega kadra

— obdržati in kvalitetno razvijati vse segmente izobraževalne dejavnosti ter posebno pozornost posvetiti permanentnemu in dolgoročnemu razvoju ter usposabljanju kadrov za vodenje in tehničnih kadrov za trženje.

Voljo in vztrajnost pa bi morali poiskati predvsem v nas samih, kar ne bi smelo biti težko, saj smo relativno mlad kolektiv, v katerem je dobra polovica zaposlenih mlajših od 35 let.

Š. D.

Popravek

V prejšnji številki Iskre je pod prispevkom Iskre Avtomatike z naslovom »Prelomno leto poslovne uspešnosti Avtomatike« podpisana Alenka POKL, kar ni pravilno. Pravilno je Alenka PUKL. Avtorici prispevka in bralcem se za napako opravičujemo.

Uredništvo

Prenova sindikata — dolgotrajen, a nujen proces

Pregled preteklega enoletnega dela in bodoči načrti sindikata sta bili glavni temi letne sindikalne konference semiških Kondenzatorjev. Skozi celotno srečanje pa se je pojavljala zahteva, da mora sindikat končno postati delavska organizacija, ločena od politike in poslovnih delavcev v podjetju.

Konec prejšnjega tedna so se člani sindikalne konference ponovno zbrali na letni seji, kjer so ocenili dosedanje delo semiškega sindikata in sprejeli načrte za v bodoče. Srečanja so se udeležili tudi predsednik KOS SOZD Iskra Avguštin Ciuh, Jože Miklič z medobčinskega sindikata Novo mesto in Bojan Vipavec s črnomojskega občinskega sveta.

Uvodoma je spregovoril predsednik semiške sindikalne konference, Jože Kočevar, ki je podal poročilo o delu sindikata v lanskem letu:

Sindikata — kot zaščitnik in zaveznik delavcev

»S svojim delom smo ustvarjali podobo leta 1988, dajali smo mu svojo moč in ustvarjalnost in se osredotočili na dogajanja v tovarni in širši družbi. Na poti našega delovanja smo doživljali tudi marsikatero kritiko, neuspehe, pa tudi kakšno dobro stvar smo naredili za korist tega kolektiva, kakor tudi samega članstva sindikata. Res je tudi to, da smo se pogovarjali in dogovarjali, pa se je zgodilo, da so nekatere naše ideje in odločitve ostale le napisana misel na papirju.

Kar pa je zelo bistveno in pomembno tudi za leto, ki je pred nami je to, da večjih medsebojnih nesoglasij in razprtij v svojih sindikalnih vodstvih nismo imeli tako, da smo dogovorjene probleme reševali enotno v celi delovni organizaciji.

Na tem mestu lahko poudarimo sodelovanje vodstva TOZD in DO s sindikatom v naši tovarni, ki je bilo dobro, pravočasno in razumevajoče v trenutkih, ko nam je bila pomoč dejansko potrebna.

Leto 1988 se je začelo s kadrovskimi težavami, saj je novo vodstvo prišlo za delo 8. februarja izvoljeno na letni konferenci istega dne. Prevzeli smo zapuščino starega vodstva in kmalu imeli veliko problemov okrog določenih akcij in finančnega plana.

Seje izvršnih odborov so redno potekale pred vsakim sklicem sej delavskih svetov, tako da je bilo na sindikatu obravnavano vse, kar je bilo trenutno aktualno. Izpeljali smo kandidacijske postopke in volitve v samoupravne organe ter določili večje število delegatov in komisij za povezavo ISKRE Semic z ostalimi institucijami.

Kasneje smo bili vključeni v tekmovanje kovinarjev, reševali izpeljavo praznovanja 1. maja in se dogo-

varjali o načinu izplačila regresa, kar nam je uspelo izvesti prej, kot pretekla leta.

Počitniške kapacitete, ki so v upravljanju sindikata smo razpisovali, dodeljevali članom po obstoječem pravilniku in že nehote zakorakali v vroče poletje. Izdelali smo pravilnik enotnega obnašanja vseh osnovnih organizacij ob primerih smrti pri naših članih. To poenotenje je bilo nujno in sedaj na tem področju praktično ni problemov.

Šli smo na ISKRIJADO — 4. julij. Udeležili smo se tudi zimskih in letnih športnih iger, ki so vsaka po svoje odraz športnega sodelovanja med delovnimi organizacijami — zimske igre so zaradi viharja odpadle.

Se bolj vroča kot poletje je bila jesen, vsaj kar zadeva sindikalno delo. Po izbruhu nezadovoljstva v kolektivu smo skušali najti izhod iz nakopičenih težav skupaj z vodstvom TOZD in DO. Sindikat je odigral vlogo posrednika med delavci in vodstvom, kar je prineslo hitrejšo reševanje izraženih zahtev in težav, ki žulijo delavce.

Aktivnosti ob nabavi ozimnice smo pričeli dovolj zgodaj in to se nam je izplačalo. Vrednost nabavljene ozimnice je bila 7,8 starih milijard, katero nam je pod znanimi pogoji omogočila nabaviti delovna organizacija.

Izpeljali smo temeljno kandidacijsko konferenco, se dogovarjali o višini OD in »pogruntili«, kako izpeljati novo leto izven tovarne.

To so bile glavne akcije poleg ostalih drobnarij, ki so se tedensko pojavljale. Imeli smo 22 sej predsedstva konference OO, približno toliko ali več pa je bilo tudi sestankov IO po TOZD, na katerih so obravnavali zgoraj navedeno problematiko.

Pred nami so tudi usmeritve sindikata v letošnjem letu. Da bo delo koristno, se bomo morali opreti drug na drugega. Sindikat bo toliko močan in bo imel takšno vlogo, kakršno bo imel podpora delavcev.

Nasprotujem trditvi nekaterih, da našega delavca ne zanima nič drugega kot plača in da je sindikat v določenih sredinah nepotreben. Takšne trditve lahko postavijo samo tisti, ki članstvu sindikata ne želi nič dobrega.

Sindikata ISKRE Semic se bo boril in zavzemal za takšno sindikalno organizacijo, v kateri bodo imeli člani svojega zaveznika in zaščitnika pri razreševanju svojih interesov in težav. Verjamem, da nam rešitev iz krize, v kateri je tudi naša tovarna, ne bo prinesel nihče drug, kot zaupanje in opora na naše ljudi, preko katerih bo-

do poslovodni kadri sprovedli in uresničevali svoje menežerske ideje.

Naša edina in najpomembnejša naloga sedaj je usmeritev v prihodnost. Le to je težko predvidevati, kaj šele videti, jasno pa je, da bo trda in težka. Sindikat se ne bo ukvarjal z vsem; ne glede na to kdo ga bo vodil, pa se bo moral ubadati s ključnimi problemi svojega članstva. Prilagoditi se bomo morali situaciji, ki bo neizprosno — tržna, zato toliko bolj trda za delavce v podjetju.

Iz tega razloga bo osnovno izhodišče sedanjega vodstva in tega sindikata — biti z delavci, jim pomagati, jih zaščititi vseh oblik manipuliranja in z njimi voditi aktivnosti za dosego čim boljšega ekonomskega rezultata, kar bo za naše podjetje pomenilo nadaljnji razvoj.

To doseči pa pomeni, da bomo morali še bolj prisluhniti ljudem, metode »prisile« zamenjati z bolj humanimi strokovnimi prijemi ter nakopičene težave reševati z medsebojnimi spoštovanjem, strokovnimi odločitvami in zaupanjem v ponujene rešitve.

Podjetja potrebujejo močan sindikat

V razpravi so prisotni govorili predvsem o prenovi današnjega sindikata. Bojan Vipavec je poudaril, da delavci še vedno ne sprejemajo sindikata kot svoje organizacije in da v njem vidijo še vedno državno institucionalno obliko organiziranosti. Jože Miklič se je dotaknil sedanje neučinkovitosti sindikata in ponovil, da so delavci v današnjem poglabljanju krize v vse bolj nezaviljivem položaju in nezadovoljni s samim delom sindikalne organizacije. Zato je potrebno najprej spremeniti samo organiziranost, način dela in najti usposobljene kadre za izpeljavo konkretnih akcij. V bodoče naj bi se delo sindikata odvijalo na treh ravneh: v močnem sindikatu v podjetju, na občinski ravni in na republiški, s tem da morajo povečati vlogo republiških odborov sindikata — torej narediti »sindikata dejavnosti«. Dokaj konkretno je o prenovi sindikata spregovoril Avguštin Ciuh, ki je poudaril, da le ta pomeni daljši proces, kjer pa je bistveno, da sindikat postane delavska organizacija, ki bo v podjetjih delovala neodvisno od poslovnih delavcev, v širši družbi pa ločeno od ostalih družbenopolitičnih organizacij. Nujna je panožna organizacija sindikata, kjer bodo sindikati med seboj poslovno povezani, ne pa preko občinskih sindikalnih organizacij. V Iskri pa tudi že pripravlja-

jo predlog, po katerem naj bi sindikat v podjetjih profesionalno deloval, s prehodom na tržno gospodarstvo pa se bo tako in tako morala povečati učinkovitost sindikata in njegova moč. Ob tem pa se bo moralo članstvo ostro zavzemati za sprejem Zakona o sindikatih, ki bi definiral vlogo, način in pristojnosti sindikalne organizacije.

V nadaljevanju pa so se prisotni seznanili in sprejeli program dela sindikalne konference semiških Kondenzatorjev, ki ga je podal Jože Kočevar:

Glavna naloga: spremljanje in razreševanje socialnega položaja delavcev

»Sindikata se bo v letu 1989 globalno ukvarjal z naslednjimi nalogami: podpiral, vzpodbujal in zahteval bo izvajanje nalog, ki so bile zapisane ob izrednih dogodkih jeseni 88, aktivno bo spremljal reorganizacijo DO z nalogo spreminjanja miselnosti o pojmovanju podjetja in vloge sindikata, tekoče bomo tromesečno spremljali poslovanje DO s posebnim poudarkom na problematičnih zadevah pa vplivali preko poslovođenja in samoupravljanja na izvajanje sindikalne liste, oziroma drugih podobnih dokumentov.

Vse napovedane izredne dogodke bomo spravljali v prave okvire (stavkovna pravila, spremljali bomo socialni položaj najbolj ogroženih delavcev v DO in jim omogočili solidarnostno pomoč, oziroma se vključevali v solidarnostne akcije kolektiva ob raznih elementarnih nesrečah članov sindikata.

Vključevali se bomo v spremembe v naši družbi in v skladu s svetovnimi trendi in našimi možnostmi se bo sindikat zavzemal za skrajšanje delovnega časa.

Sindikata bo spremljal izvajanje vseh poslovnih samoupravnih in političnih odločitev ter v skladu z načeli opozarjal na nepravilnosti in vzpodbujal k hitrejšemu razreševanju problemov z namenom boljšega ekonomskega poslovanja podjetja.

Predsednik konference je v nadaljevanju razdelal po posameznih planskih terminih konkretne naloge, ki obsegajo reševanje stanovanjskih problemov, ocen gospodarjenja tovarne, usposabljanja, pa vodenja samoupravnih postopkov, športno rekreativne dejavnosti, ocene različnih dejavnosti v tovarni, s poudarkom na inventivni itd. Ne smemo pozabiti tudi na nabavo ozimnice, sodelovanja na Iskrinih letnih športnih igrah, praznovanja dneva Iskre in akcij okrog počitnikovanja.

VŽ

25-letnica CEO in otvoritev CEO III

Kot da je 17. marec rezerviran za pomembnejše dogodke na Iskrinem stegenskem kompleksu: natanko leto dni po tem, ko je sovjetski voditelj Mihail Gorbačov obiskal Avtomatiko v Stegnah, je eden najuspešnejših Iskrinih kolektivov, Center za elektrooptiko združil svoj nadvse lep jubilej — 25 let delovanja z otvoritvijo tako imenovanega CEO III, to je tretje faze izgradnje tovarne. Z njo je Center pridobil 14.000 m² prostorov. Proslave ob 25-letnici Centra za elektrooptiko in otvoritvi novega objekta so se med drugimi udeležili tudi predsednik slovenskega izvršnega sveta Dušan Šinigoj, namestnik zveznega sekretarja za ljudsko obrambo general polkovnik Svetislav Popović, predsednik PO SOZD Iskra Franc Šifkovič in drugi.

25-letnica CEO

Delavci Centra za elektrooptiko so slavje ob obeh dogodkih — proslavljanju četrstoletnega delovanja in pa otvoritev CEO III razdelili nekako na dva dela. Seveda se je proslavljanje 25-letnega jubileja začelo že zgodaj zjutraj, ko so podelili priznanja svojim najbolj zaslužnim delavkam in delavcem za posebno prizadevnost in zavzetost pri opravljanju delovnih nalog.

Priznanja delavkam in delavcem CEO

Slavje v Centru za elektrooptiko je bilo tudi najlepša priložnost za podelitev priznanj in zahval delavkam in delavcem tega kolektiva za posebno prizadevnost in zavzetost pri opravljanju delovnih nalog. Podelili so jih:

Jožici Ambrožič, Joži Černe, Janezu Dolencu, Leopoldu Drvariču, Ani Ferfolja, Vinku Filipičiču, Petru Kavčiču, Radu Kerinu, Vladu Kosednarju, Stanku Kermelju, Ivanu Mlakarju, Antonu Moličniku, Nevenki Pangerc, Matjažu Štajnerju, Francu Šuštarju, Bojani Težaku, Francu Tomaževiču, Jožefu Tomažinu, Stojanu Troštu, Zdenku Vižintinu, Daretu Zajcu, Tonetu Zakrajšku, Tonetu Zalarju, Miri Zupančič in Dragici Žakelj.

Na proslavi ob lepem jubileju tega Iskrinega kolektiva je v navzočnosti uglednih zunanjih gostov, nagrajencev in Iskrinih vodilnih delavcev odprl direktor Centra za elektrooptiko Mitja Kovačič, ki je bil tudi slavnostni govornik. Dotaknil se je predvsem razvoja Centra od ustanovitve do današnjih dni, veliko pozornost pa je namenil tudi načrtom tega kolektiva v prihodnje.

Pomembnejši mejniki v zgodovini CEO

- 1963 — začetki razvojno-raziskovalne dejavnosti na področju laserske tehnike v okviru Zavoda za avtomatizacijo
- 1964 — ustanovljen specializiran laboratorij za lasersko tehniko, ki je nekaj let gostoval na številnih lokacijah. Prvi izvozni uspehi v sodelovanju s firmo LM Ericsson so končno omogočili gradnjo posebnega Centra
- 1976—1979 — zgrajen Center za elektrooptiko na lokaciji industrijskega kompleksa Stegne. Programu laserskih daljnomerov se pridružuje intenzivno razvojno-raziskovalno delo na programu optičnih komunikacij.
- 1981—1983 — visoka akumulativnost programa, ki se je s svojo tehnološko kompetentnostjo uveljavili zlasti v izvozu, omogoča pridobitev dodatnih 5000 m² in zaključevanje druge faze investiranja CEO II. Uvajajo se novi programi — poleg tradicionalnih laserskih daljnomerov se razvoj opravlja v smeri sistemov za krmiljenje, trdih in plinskih laserjev za industrijske in medicinske aplikacije ter na programu termovizije. Zagon proizvodnje optičnih vlaken dopolnjuje še razvoj elektronike za realizacijo prenosa informacij
- 1986—1989 — realizacija projekta CEO III. Na 27.000 m² skupnih pokritih površin je kompleksno zaokrožena celotna razvojno-raziskovalna ter tehnološko-produkcijska dejavnost Iskre CEO. Proizvodnjo optičnega vodnika je možno tudi podvojiti od kapacitete 25.000 km/letno, dane so možnosti za serijsko proizvodnjo infrardečih optičnih komponent, montažo v klimatskih pogojih superčistoče, hkrati pa so sproščene možnosti za potrebe širjenja raziskav in razvoja. Celotna vrednost naložbe v CEO III je nad 23 milijard dinarjev, polovico pa je lastnih sredstev Iskre CEO in združenih sredstev SOZD Iskra.

Ob 25-letnem jubileju je kolektiv Centra za elektrooptiko podelil tudi priznanja in zahvale za uspešno sodelovanje in za prispevek k razvoju podjetja. Predsednik Delavskega sveta CEO Zdenko

Vižintin in predsednik kolegijskega poslovnega organa CEO Mitja Kovačič sta jih izročila naslednjim ustanovam, oz. posameznikom:

Uprava za artilerijo

Ko se je Jugoslovanska ljudska armada odločila, da bo v svojo opremo uvedla tudi lasersko tehniko, je bila Uprava za artilerijo prvi taktični nosilec. Tehniki smo združili znanje z uporabniki, strokovnjaki za vojaško taktiko in od leta 1968 pa do danes smo razvili širok spekter instrumentov za domače pogoje in uporabo pa tudi za izvoz. Vedeti, kaj uporabnik potrebuje in kako bo instrument uporabljal, je ena izmed prvih zapovedi tržne logike, ki ima predvsem na svetovnem trgu neusmiljeno moč, da ločuje uspešne od neuspešnih. Naši rezultati dokazujejo, da imamo odlične partnerje.

Uprava oklopnih in mehaniziranih enot

Za naše sodelovanje z Upravo oklopnih in mehaniziranih enot bi lahko trdili, da je šolski primer zglednega skupnega dela. Hitro in pravilno odločanje, nenehna pripravljenost pomagati drug drugemu in vztrajnost pri zasledovanju skupnih ciljev

so omogočili izjemno hiter razvoj prvega tankovskega daljinomera. Uporabnost tega instrumenta in njegov pravočasen prihod na trg sta omogočila izredne izvozne uspehe. Taktični strokovnjaki UOME imajo neprecenljive zasluge za niz uspešnih demonstracij na tujem pa tudi

za nenehno posodabljanje in razširitev našega proizvodnega programa.

Uprava za raziskave, razvoj in proizvodnjo

Odkar obstaja Elektrooptika, obstaja tudi konstruktivno sodelovanje z Upravo za raziskave, proizvodnjo in razvoj. Naše investicijske zahteve in programske usmeritve so vedno obravnavali kot sodelavci, svetovalci in koordinatorji. Nikoli niso uporabljali logike in avtoritete »višjega«, vedno jim je bila ljubša logika in avtoriteta tistega, ki več ve in zna. V taki navezi se delo in znanje dopolnjujeta in večkratno seštevata. Medsebojno spoštovanje in upoštevanje ter smisel za poslovno uspešnost, ki smo jih vsa ta leta skupaj negovali, so se nam že do danes bogato obrestovali, dajejo pa nam tudi trdno jamstvo za prihodnje čase.

Vojno tehnični institut kopnene vojske

Povsem logično in naravno je bilo, da smo že takoj po ustanovitvi laboratorija za lasersko tehniko navezali stike z inštituti Jugoslovanske ljudske armade. Ti stiki so bili in so nepogrešljivi pri usmerjanju, snovanju in realizaciji novih programov. Naše sodelovanje z Vojno tehničnim inštitutom kopenske vojske je kmalu prineslo povsem konkretne rezultate na področju razvoja prve generacije laserskih daljinomerov. Danes je za nami že več kot dvajset let uspešnega sodelovanja s to ugledno ustanovo. Skupno znanje in delo sta prinesla laserske daljinomere druge in tretje generacije, sisteme za upravljanje ognja, detektorje sevanja, tehnologijo tankih slojev, specialne naprave za optične komunikacije.

Vojna pošta 5312 Vrhnika

Vojna pošta Vrhnika pomeni za Elektrooptiko pravzaprav nepogrešljiv del njenih lastnih razvojnih laboratorijev pa tudi možnost, da svoje izdelke v živo tes-

tira in prikaže. Njenim starešinam in sodelavcem smo za njihovo požrtvovalno pomoč dolžni globoko zahvalo, njihovo sodelovanje je vtakno v marsikatero razvojno rešitev pa tudi v marsikatero prodajno pogodbo.

SDPR

Sodelovanje z »Zvezno direkcijo za promet in rezerve proizvodov« s posebnim namenom sega v leto 1972, ko je tedanji Jugoimport uspešno predstavil naše prve razvojne modele v Egiptu. Prvi izvoz je postavil temelj intenzivnemu, dolgoročnemu sodelovanju med Direkcijo in Iskro CEO. Izjemno dobro sodelovanje je prineslo izredne izvozne uspehe in ustvarilo pogoje za rast Elektrooptike, ki se je v tem času razvila iz laboratorija v sodobno delovno organizacijo. V direkciji smo vedno imeli partnerja, ki je bil pripravljen in sposoben z nami združiti svoje znanje in napore za doseganje poslovnih rezultatov, za katere lahko s ponosom trdimo, da so enkratni.

ZINVOJ

V »Skupnost industrije orožja in vojaške opreme« se je Iskra CEO vključila 1976 leta. Od takrat ima naša DO svoje stalno mesto v tej Skupnosti. Aktivno sodelujemo pri koncipiranju in izvajanju enotnega sistema delovanja, razvoja in proizvodnje vojne industrije ter uveljavljamo svoj status posebnega družbenega pomena. V Skupnosti smo zgradili trdno vez med zveznim sekretariatom za ljudsko obrambo in proizvodnimi organizacijami vojne industrije. Izmenjava informacij med članicami, skupne organizacijske, finančne in tehnične aktivnosti v okviru skupnosti so dale svoj pomemben prispevek h pravilni programski usmeritvi ter s tem uspešnosti Iskre — CEO.

Školski centar Petar Drapšin

Začetki sodelovanja s »Školskim centrom Petar Drapšin« iz Banja Luke segajo

v zgodnja 70. leta.

Oddelek skupine razvojnih inženirjev je bil pri realizaciji tankovskega laserskega daljinomera pred težko nalogo. Znanj, ko so taktika, poznavanje vojne opreme in podobno ni bilo nikoli dovolj. Na vsa naša vprašanja smo dobili odgovore v »Školskem centru Petar Drapšin« kateri ima bogate izkušnje in znanja, ki so nam, kot konstruktorju in proizvajalcu vojne opreme, nujno potrebne.

ZRAK

Sodelovanje z Zrakom iz Sarajeva, ki je posledica programske delitve v vojni industriji, traja že od leta 1972. Zrak je s svojo, v naši državi edinstveno tradicijo izdelovalca profesionalne optike in s svojim izredno velikim tehnološkim potencialom dal nenadomestljiv prispevek naši proizvodnji. Načela dohodkovnih odnosov in delitve akumulacije po vloženem delu so pri našem sodelovanju polno zaživela tudi v vsakdanji praksi. Sodelovanje ni bilo vselej gladko, večkrat so se kresale prave iskre pa vendar nam pogled na prehojeno skupno pot pove, da smo na njej vsi ogromno pridobili. Kvaliteta naših proizvodov se je iz leta v leto izboljševala, točno izpolnjevanje obveznosti, medsebojno spoštovanje ter konstruktivno sodelovanje na vseh področjih pa so postali stalnice v odnosih z našim glavnim kooperantom.

Prof. dr. Lojze Trontelj

Laboratorij za Mikroelektroniko Fakultete za elektrotehniko v Ljubljani, ki ga vodi prof. dr. Lojze Trontelj, je nedvomno tista znanstveno-raziskovalna institucija, ki smo ji dolžni največjo zahvalo, kadar govorimo o uspešnem razvoju naše delovne organizacije. Njihovo pionirsko delo pri uvajanju sodobnih mikroelektronskih vezij v jugoslovansko elektronsko industrijo se je takorekoč idealno, časovno in tehnološko ujelo z nenehnim razvojem naših proizvodov. Drug drugega smo dopolnjevali in potrjevali vse od osnovnih raziskav pa do izdelave prvih serij vezij, ki so načrtovana in izdelana posebej za naše potrebe.

Franc Dobnikar

Kot direktor Iskrine razvojne organizacije, Zavoda za avtomatizacijo, je Franc Dobnikar leta 1964 predlagal, da se ustanovi laboratorij za tehnično optiko, iz katerega se je razvila današnja Elektrooptika. Njegov prispevek pri uvajanju laserske tehnike v Iskri, Sloveniji in Jugoslaviji je neprecenljiv. S pokojnim dr. Krevljem pa nista postavila le temeljev za razvoj novih tehnologij, ampak sta v raziskovalni fazi sta laserski dejavnosti postavila za cilj konkretne aplikacije in uspešen prodor na svetovni trg. Tudi ko je Elektrooptika zrasla in se osamosvojila, je Franc Dobnikar ob svojih rednih dolžnostih vedno našel čas in energijo, da nas je spodbujal in podpiral pri snovanju in realizaciji novih projektov.

CEO v letu 1988

- 560 zaposlenih od tega 170 z VS izobrazbo (30%), 18 magistrov in doktorjev,
- od prihodka v višini 65,8 milijard din je kar 65% ustvarjenih z izvozom (2/3); izvozili sicer manj kot v preteklih letih (11,3 mio \$), vendar je to še vedno nad 20.000 \$ na zaposlenega ob nadpovprečni donosnosti,
- visoka akumulativnost tradicionalnega laserskega programa sicer upada, zato se pospešeno pripravlja zagon novih programov termovizije in optičnih komunikacij,
- le 1,5% zaposlenih, kot jih CEO predstavlja v sistemu ISKRA, vlaga skoraj 13% vseh RR sredstev v okviru SOZD ISKRA, kar znaša petkrat več kot je sicer relativno visoko povprečje ISKRE (SOZD 5,8%, CEO 31,8% celotnega prihodka).

Polk. Miloje Veljić

V sodobni industriji ni uspešnosti brez kvalitete proizvodov. Da kvaliteta ni nadežna črka na papirju, ampak nekaj, kar je koristno, tako za proizvajalca, kot za uporabnika, nam je dokazal tudi polkovnik Veljić, ki je kot dolgoletni starešina Vojne kontrole pri Iskri s svojim delom pustil globoke sledove v naši delovni organizaciji. Dokazal nam je, da kvaliteta ni nekaj abstraktnega, ampak je kategorija, ki jo je mogoče načrtovati, proizvesti in izmeriti. Njegov podpis spoštujejo naši kupci po vsem svetu. Da imajo prav, dokazuje zanemarljiv odstotek reklamacij pri tistih proizvodih, ki jim je on prižgal zeleno luč.

Prvič pa so v Centru za elektrooptiko podelili tudi priznanja za prispevek pri uvajanju optičnih komunikacij. Prejeli so jih:

Štefanija Žagmajster

Štefanija Žagmajster je dala odločilno podporo prvemu slovenskemu PTT projektu optičnih komunikacij na relaciji Ljubljana — Škofljica. Poskrbela je za izobraževanje kadrov ter zagotovila merilno opremo za vzdrževanje optičnih PTT linij.

Radomir Korač

Radomir Korač je poskrbel za izredno hitro izdelavo in sprejetje jugoslovanskih standardov za optične komunikacije ter atestiranje izdelkov Iskre — CEO. S tem je odprl pot novi tehnologiji in mladi industriji.

Bogo Rusjan

Bogo Rusjan je bil eden izmed glavnih pobudnikov za optično zvezo, ki povezuje center vodenja v Novi Gorici s hidroelektrarno Solkan. Uspel je z uvedbo nove tehnologije v času, ko so bili odpori proti njej še zelo močni.

Stanislav Grmek

Stanislav Grmek nudi svojo nenehno podporo pri uvajanju optičnih telekomunikacij v slovenskem elektrogospodarstvu. Sodeluje pri vseh projektih, ki so v teku in skrbi za upoštevanje svetovnih

izkušenj s tega področja.

V imenu nagrajencev se je za podeljena priznanja zahvalil delavcem Centra za elektrooptiko prof. dr. Lojze Trontelj.

Proslavi ob 25-letnem jubileju CEO je dal poseben pečat prijeten kulturni program.

Otvoritev CEO III

Seveda so v Centru za elektrooptiko načrtovali zaključek tretje faze izgradnje Centra in njegovo otvoritev prav na dan proslavljanja svojega četrstoletnega

jubileja. Z investicijo so pridobili 14.000 m² prostorov, ki so po tehnoloških enotah takole razdeljene — mehanske delavnice 2.400 m², optične delavnice 1.800 m²,

termovizija 500 m², proizvodnja optičnih vlaken in kabliranje 3000 m², skladišča 300 m² in strojnice 1.500 m². Preostale površine so spremljevalni prostori.

Širši družbeni pomen in implikacije programa CEO

- s svojo uspešno zgodovino je ISKRA CEO dokaz in potrditev, da je možno tudi v našem majhnem slovenskem prostoru razvijati vrhunske programe, bazirane na raznovrstnih visokih tehnologijah,
- program optičnih komunikacij doživlja v svetu v zadnji dekadi izjemno rast (telekomunikacije, digitalna televizija, prenos podatkov). Za te sisteme in zveze izdelala ISKRA vse bistvene elemente doma — vlakno, konektorje, terminalno elektroniko, merilno opremo,
- razvoja teleinformatike, kot temeljne infrastrukture prehoda v informacijsko družbo ni mogoče načrtovati brez obvladovanja optičnih komunikacij ob telematiki, računalništvu, mikroelektroniki,
- program termovizije se prav tako intenzivno uveljavlja v gradbeništvu, industriji, razpečavi električne energije, v jeklarstvu, medicini, strojni industriji, pri zaščiti objektov ter pri številnih raziskovalnih dejavnostih (geološka, ekološka, itd.).

Vrednost nabavljene tehnološke opreme znaša približno 9 milijonov dolarjev, vrednost gradnje pa nekaj manj kot 9 milijard dinarjev. Novi objekt bo omogočil sodobno industrijsko proizvodnjo 25.000 kilometrov optičnih vlaken na leto.

Slavnosti ob otvoritvi novega objekta so se udeležili tudi številni zunanji gostje, med njimi predsednik slovenskega izvršnega sveta Dušan Šinigoj, namestnik zveznega sekretarja za ljudsko obrambo general polkovnik Svetislav Popović, podpredsednik slovenskega izvršnega sveta Janez Bohorič, član sveta in predsednik republiškega komiteja za razvojno dejavnost in tehnologijo Erik Vrenko, zatem vodilni Iskrini delavci, med njimi predsednik PO SOZD Iskra Franc Šifkovič in drugi.

Slavje je odprl direktor Centra za elektrooptiko Mitja Kovačič, za njim pa so spregovorili Franc Šifkovič, Dušan Šinigoj in Svetislav Popović.

Po uvodnem nagovoru predsednika kolegijskega poslovodnega organa Centra za elektrooptiko Mitje Kovačiča ob otvoritvi CEO III je zbranim spregovoril predsednik PO SOZD Iskra **Franc Šifkovič**. Tole je dejal:

»Preden damo besedo našemu današnjemu slavnostnemu govorniku predsedniku slovenskega izvršnega sveta Dušanu Šinigoju, vam čestitam ob 25. letnici obstoja in dela, predvsem pa ob današnjem velikem uspehu, ko skupaj odpiramo CEO III. Ta otvoritev ni pomembna samo za vaše podjetje, ampak za celotno Iskro. Vi s tem zaokrožite proizvodne, programske in poslovne prostore, po drugi strani pa zaokrožite tudi celovitejšo ponudbo Iskre, kajti produkcija, ki bo tekla v tej stavbi se bo zelo lepo vključila v celoten program telekomunikacij, ki je eden glavnih programov Iskre. Rad bi v zvezi z današnjo otvoritvijo omenil tudi to, da simbolično pomeni zaključek dvajsetletnega obdobja »gradbeništv« v Iskri. Z današnjo otvoritvijo praktično zaokrožujemo Iskrin stegenski kompleks in verjetno tja do leta 2000, vsaj tukaj, nimamo namena, niti volje, niti denarja, da bi še kaj gradili. To pa pomeni, da smo z gradnjo zaključili ne samo v tem kompleksu, ampak tudi v kranjskem, novogoriškem pa morda še kje, in, da bomo večino naših sil posvetili znanju, večanju obsega znanja in pa seveda opremljanju, brez česar seveda tudi naše znanje ne more biti dovolj produktivno. Vse to pa z namenom, da bomo še bolj prisotni v svetu pa tudi v Jugoslaviji. Mi danes izvažamo približno 35% naše produkcije in to predvsem na zahodna tržišča. Naše ambicije so bistveno večje. Da bi jih v prihodnjih letih lahko uresničili kljub težkim ekonomskim časom, se lotevamo poslovne reorganizacije, ki naj vnesse v Iskro več podjetniškega duha in kakor koli se morda čudno sliši, tudi več trga.

Drugo, kar mislimo veliko bolj resno začeti, je skrčenje trgov. Na prvi pogled je morda to v nasprotju z mojo prejšnjo trditvijo, ampak vendarle, mi smo danes prisotni v sedemdesetih državah. Ocene strokovnih institucij kot tudi naše so, da je to preveč, prav tako pa tudi ocenjujemo, da je obseg oz.

število programov, s katerimi se danes Iskra ukvarja, verjetno preobršino. Smo pred tem, da osredotočimo veliko več denarja in znanja v manj programov in manj tržišč.

In tretje. V letošnjem letu želimo odpraviti generatorje slabega poslovanja, še posebej pa generatorje izgube. Nekateri ti generatorji se vlečejo v Iskri že deset in tudi več let in prišel je čas, ko sedanje razmere, predvsem pa perspektive nas vseh skupaj, ne dopuščajo odlašanja radikalnejšega načina reševanja teh problemov. Rad bi ob zaključku poudaril še to, ker smo zdajle v enem izmed naših Iskrinih podjetij, ki se ukvarja tudi z namensko proizvodnjo, da smo zadovoljni s sodelovanjem z JLA in, da mislimo, da je bilo to sodelovanje obojestransko koristno in da predstavlja danes kot tudi jutri referenco za celotno Iskro, tako v Jugoslaviji, kot tudi na tujih tržiščih.

Še enkrat čestitam kolektivu in vodstvu Centra za elektrooptiko, kakor tudi vsem tistim, ki so s svojim znanjem in sredstvi pripomogli k temu dosežku, hkrati pa sem trdno prepričan, da je kolektiv Elektrooptike izredno in izjemno vitalen in, da tudi razmišljanja, ki jih goji v tem trenutku, kažejo, da se bo obnašal še bolj poslovno, še bolj tržno.

V bodoče vam želim veliko uspehov.»

Dušan Šinigoj — predsednik slovenskega izvršnega sveta je na slavlju ob otvoritvi dejal:

»V Sloveniji se je že pričel uresničevati proces razvojne prenove gospodarstva. V posameznih poslovnih sistemih se uresničuje z različno naravnostjo in intenzivnostjo, vaša Elektrooptika pa se je vključila v ta proces že z lastnim razvojno-inovativnim nabojem. Danes že razpolagate s tistim produkcijskim tvorcem, ki ima v razvitih gospodarstvih največjo primerjalno prednost in je v razvojnih gibanjih v svetu ključni razvojni dejavnik. Imate znanje, na katerem temelji vaša razvojno intenzivna proizvodnja. S svojim laserskim programom ste se prebili na zahtevne tuje trge. Vse to so uspehi, ki so žal v našem gospodarstvu še vedno redki.

Zato sem danes rad med vami. Zahvaljujem se vam za povabilo in vas prisrčno pozdravljam. Skupaj z vami sem ponosen na vaš zadnji uspeh, ko ste dogradili objekte za proizvodnjo naj sodobnejših optičnih komunikacijskih sistemov.

Z razvojem vašega proizvodno poslovnege programa ne ustvarjate razvojne perspektive samo sebi. Dajate spodbudo razvojni

prenovi celotne Iskre; z optičnimi komunikacijami, ki ste jih v Elektrooptiki uspešno razvili, omogočate slovenskemu in jugoslovanskemu gospodarstvu stik z najsodobnejšimi svetovnimi proizvodi.

Hitra informatizacija, ki je postala sestavni del vsakdanjega življenja terja nove tehnologije. Skokovita rast tržišča optičnih vlaken v svetu se na našem tržišču, upošteva našo splošno stopnjo razvitosti, še ne more celoti odražati. S pomočjo vaših prizade-

vanj pa zorimo tudi kot uporabniki optičnih vlaken, ustvarjeni so nujni predpogoji za njihovo uporabo, obratuje pa tudi že prvi sistem na relaciji Ljubljana—Škofljica. Domače tržišče je že sposobno absorbirati tudi komercialno zanimive količine optičnih komunikacijskih sistemov.

O pomenu vključevanja v razvojne procese v svetu, zlasti še v Evropo 1992, vam ni potrebno posebej govoriti. Ta pomen ste v vaši organizaciji že zdavnaj dojeli. V sloven-

skem gospodarstvu je bil ta pomen vedno posebej izpostavljen, v zadnjem času pa postaja ta usmeritev celo neizbežen pogoj za nadaljnji obstoj in razvoj. Upošteva ta cilj so bili oblikovani kriteriji in vrednote našega razvoja in po njih se ravna gospodarska in razvojna politika. Brez proizvodov, ki so konkurenčni zaradi vašega izvirnega lastništva tehničnih inovacij, seveda enakopravnega vstopanja v svetovne razvojne procese ne more biti. Zato je prav nastajanje takih razvojno intenzivnih proizvodnih podjetij kot je vaše predpogoj za enakopravno in gospodarsko učinkovito vključevanje naših podjetij v svet. V Iskri-Elektrooptiki, ki je v ta proces vstopila z obilico izkušenj, z dobro produkcijsko in razvojno organiziranostjo pa veste, kako je ta proces trd in zahteven. Tudi mi v Izvršnem svetu dobro vemo, da taka podjetja ne morejo nastajati in se razvijati, če za to niso ustvarjeni potrebni pogoji v družbeno gospodarskem okolju. Zato je Izvršni svet Slovenije velik del svojih aktivnosti usmerjal v take spremembe sistemske zakonodaje, ki bodo spodbujale tržno naravnost gospodarskih organizacij. Zakon o podjetjih omogoča nove oblike organiziranja podjetij.

Tovarišice in tovariši!

Program optičnega prenosa informacij je sestavni del Iskrinega programa telekomunikacij, na katerem se je v zadnjem letu zgodilo največ bistvenih sprememb. Prišlo je do zamenjave dolgoletnega poslovnega partnerja. Nadaljnji razvoj programa telekomunikacij se gradi skupaj s priznano zahodnonemško firmo Siemens, ki je v sodelovanje vstopila na osnovi skupnih vlaganj. Siemens je tako izrazil pripravljenost, da skupaj z Iskro nosi tveganje trženja in nadaljnega razvo-

Optične komunikacije v CEO

Razvoj optičnega prenosa informacij je logično nadaljevanje Iskrine tradicije v telekomunikacije in Elektrooptika se je odločila vlagati v optične komunikacije, med drugim tudi zato, ker so v tistem času vlagala v ta program mnoga avantgardna podjetja na zahodu. Rast tržišča je bila na zahodu v letih 1984 in 1985 zelo velika, v letih 1986 in 1987 pa se je delno umirila, vendar je še vedno pozitivna. V letu 1987 je dosegla vrednost evropskega trga optičnih komunikacij 850 mio \$, v ZDA pa je blizu milijarde \$. V Evropi je danes rast 15%, največja pa je na področju podatkovnega prenosa in sicer znaša 33% letno.

Žal je bila rast v Jugoslaviji in v naših ciljnih trgih, to je vzhod, mnogo manjša. Domači trg je kupil prvi sistem sicer že leta 1984, kar je bila za nas tudi velika spodbuda, vendar je sledil dolg premor do leta 1988, ko je prodaja spet pričela rasti. Podobno je z ruskim trgov. Po prvi uspešni prodaji vlakna, ko se je zdelo, da je led prebit, je sledil premor do pogodb za dobavo sistemov, ki so bile sklenjene konec leta 1988.

Zdi se, da je danes, tako domači trg, kot vzhodni trg že toliko zrel, da lahko absorbira tudi komercialne količine optičnih telekomunikacijskih sistemov, ne pa samo posamezne kuriozitetne primerke.

Elektrooptika je ta trenutek pričakala pripravljena.

Do danes je bil v CEO zaključen razvoj dvainvajsetih artiklov, iz katerih so zgrajeni optični telekomunikacijski sistemi. Razen modulov za digitalni prenos TV signala so vsi ostali elementi dokazali svojo kvaliteto in zrelost za serijsko proizvodnjo s tem, da so bili prodani, vgrajeni v sisteme in danes redno obratujejo. Ti elementi so:

I Vlakna in kabli:

- monomodno in multimodno vlakno s primarno zaščito. Kvaliteta ustreza svetovni. Vlakno je uradno atestirano pri ZJPTT. Kvaliteto so izmerile in dale pozitivno oceno še naslednje firme: Pirelli — Italija, Isola Werke — Švica, Kablovski institut — Moskva, Optikabel — Belgija, Helkama — Finska, Elka — Zagreb, Novkabel — Novi Sad, FK — Svetozarevo.
- PCS vlakno
- sekundarna zaščita vlaken v tesni in ohlapni izvedbi in v različnih materialih
- minikabli od eno- do štiri-žilni

II Terminalna elektronika

1. Linijska terminalna oprema za telefonijo
 - analogna 12 in 24 kanalov
 - digitalna za 30, 120 in 480 kanalov (atestirana pri ZJPTT), 1920 kanalov v pripravi
 - specialna za SSNO, 30 kanalov
2. Terminalna elektronika za prenos TV signala
 - analogna 5 MHz (studijska kvaliteta prenosa)
 - digitalna na 64 Mbit/s
 - digitalna na 128 kbit/s, 64 kbit/s ali 32 kbit/s
 - digitalna z memoriranjem slike
3. Terminalna elektronika za prenos podatkov
 - enokanalnik link v 6 verzijah
 - multipleks za 8 kanalov
 - multipleks za 16 kanalov
 - multipleks za 32 kanalov

ja programa telekomunikacij. Vključevanje Siemens v slovenski gospodarski prostor prek skupne firme za Iskro pa ni pomembno samo za program telekomunikacij, ampak odpira širše možnosti tudi za precejšnje število drugih Iskrinih programov, kot tudi za nemajhen del slovenskega gospodarstva. Tudi za vas je to nova, dodatna priložnost, da svojo visoko tehnološko raven uporabite za nove povezave in pritegnitev delniškega kapitala ter ustvarite nova delovna mesta, ki so nam potrebna za kakovostno prenavo gospodarstva.

Vaša naložba v optično tehnologijo je pomembna tudi za širši razvoj naše elektronske industrije, saj predstavlja enega izmed nujnih komplementarnih elementov mikroelektronskih tehnologij. Zato mi dovolite, da ob tej priložnosti rečem nekaj besed o programu mikroelektronike, ki smo ga v Sloveniji spremljali in podpirali s posebno pozornostjo. Težke gospodarske razmere v gospodarstvu nasploh niso bile naklonjene hitrejšemu razvoju mikroelektronike. Iskanje kratkoročnih rešitev in odpravljanje tekočih problemov je žal prevladalo nad prizadevanji v dolgoročnih usmeritvah. To seveda ni dobro, zlasti še ne za potreben razvoj infrastrukturnih tehnologij, kamor sodi tudi mikroelektronika. Čeprav je mikroelektronika infrastrukturna tehnologija pa mora biti njen program kljub vsemu tudi tržno usmerjen; če že ne neposredno pa prek Iskrinih in drugih uporabnikov. Center za elektrooptiko je prav gotovo eden izmed njih, saj brez mikroelektronske podpore danes ni več mogoče uvajati večine novih tehnologij.

Zato v Izvršnem svetu Slovenije menimo, da moramo ne glede na trenutni krizni položaj, področje mikroelektronike pospešeno razvijati. Potrebni so dodatni spodbudni ukrepi za njen razvoj. Naša razmišljanja so

usmerjena v povezovanje uporabnikov mikroelektronskih vezij znotraj sistemskih hiš; v večja vlaganja v tako imenovano organizacijsko načrtovalsko področje; in nenazadnje v izgradnjo tehnološkega parka za razvoj, proizvodnjo in uporabo mikroelektronike v Sloveniji. Z ustreznimi razvojnimi spodbudami lahko ustvarimo potrebne pogoje za večjo porabo in pospešeni razvoj domače mikroelektronike na principu njene odprtosti v razviti svet. Iskra je v težavni vlogi pionirja na področju razvoja mikroelektronike skorajda omagala tudi zaradi nerazvitega systemskega okolja. Ko bomo skupaj spodbudno systemsko okolje gradili, kot smo odločni v Izvršnem svetu, pričakujemo Iskrino tvorno sodelovanje. Pričakujemo, da bo svoje najboljše strokovnjake vključila v snovanje in uresničevanje razvoja in uporabe mikroelektronike v Sloveniji. «

Svetislav Popović — namestnik zveznega sekretarja za ljudsko obrambo general-

polkovnik je ob slavnostni otvoritvi CEO III tole poudaril:

»Pot, ki jo je Iskra Elektrooptika prehodila v minulih 25 letih kaže, kaj je mogoče doseči, če so jasno začrtane smeri razvoja in če se z entuzijazmom in resničnim zanimanjem bori za zastavljene cilje, predvsem pa upoštevajo znanje in sposobnost ljudi.

Iskra Elektrooptika je imela v minulem obdobju popolno razumevanje za obrambne potrebe države, za opremljanje naših oboroženih sil, kot tudi izreden smisel za prodor na povsem nova področja, nove tehnologije in tehniko.

Iskra Elektrooptika je na optimalen način uravnovesila in sinhronizirala svojo raziskovalno-razvojno in proizvodno dejavnost že od samih svojih prvih začetkov, od prvih pionirskih dni je njena proizvodnja, njen proizvodni program v celoti slonel na rezultatih lastnega raziskovalnega in razvojnega dela. Rezultati so zelo očitni. Iz leta v leto je širila proizvodni program, njeni proizvodi so sodobni, vrhunske tehnologije, kakovost je na ravni svetovnih standardov. Najboljši dokaz uspešne poslovne politike in kakovosti izdelkov vaše delovne organizacije je tudi prodaja na tuja tržišča, kamor izvozite več kot 80% skupne proizvodnje.

Naše oborožene sile, predvsem jugoslovanska ljudska armada, so pomembno prispevale k razvoju Iskre Elektrooptike.

Odnos jugoslovanske ljudske armade do razvoja Iskre Elektrooptike in do razvoja drugih delovnih organizacij, ki so angažirane v proizvodnji oborožitve in vojaške opreme, sloni na temeljih koncepta naše obrambe in znanega Titovega načela — opiranja na lastne sile v obrambi naše svobode in integritete socialistične federativne republike Jugoslavije.

Politika naše armade na področju vojaške

III Merilna in montažna oprema

- OTDR (reflektometer)
- lokator napake
- varilnik
- identifikator
- rezalec
- optični spojniki
- konektorji za PCS vlakno

IV Usluge merilnega laboratorija

- prenosne karakteristike vlaken
- klimatske karakteristike vlaken
- geometrijske karakteristike vlaken
- mehanske karakteristike vlaken

Z naštetimi artikli in znanji je bilo do danes instaliranih 28 telekomunikacijskih sistemov.

Prednosti optičnega prenosa informacij pred klasičnim prenosom po kovinskih kablilih so predvsem večja kapaciteta, večja medregeneratorska razdalja in neobčutljivost na zunanja elektromagnetna polja. Zaradi teh lastnosti uvajajo optiko v svoje prenosne mreže pošta, elektroindustrija, železnice, vojska, policija, cestni in računalniški sistemi. Obseg njihovih potreb je bil ocenjen, preden je Elektrooptika postavila stroje za proizvodnjo vlaken. Prva taka ocena je bila narejena leta 1986 in sicer za domači in tuji trg. Hkrati je bila izdelana ocena rentabilnosti na osnovi takratnih cen. V zadnjih dveh letih so se potrebe trga nenehno povečevale, vendar ob hkratnem padanju cen zaradi optimiziranja tehnologij in odpiranja novih pogonov v svetu. Današnje potrebe za telefonijo, ki jih uradno objavlja zajednica jugoslovanskih PTT podjetij znašajo v naslednjih desetih letih po 17.000-km GI in SM vlakna letno. (Kapaciteta Elektrooptike je 19.000 km GI in SM vlak-

na ter 4.000 km PCS vlakna). Ostali porabniki so manjši, saj ocenjujemo železnico, elektroindustrijo, vojsko in podatkovne sisteme za 2.500 km vlakna letno.

Izvoz na zahod je težak zaradi konkurence, vendar nam že tretje leto zapored uspeva izvažati manjšo količino PCS vlakna v Anglijo po za nas ugodni ceni. Leta 1988 je bilo tega izvoza 200 km, za 1989 pa predvidevamo dvakrat toliko. Opravljene so bile predstavitve več zahodnim kablernim v Švici, Nemčiji, Švedski, Belgiji, ki so tudi premerili naša vlakna in dali pozitivno oceno.

Vzhod je trg, na katerega prežijo mnogi zahodni proizvajalci. Delno ga še omejuje embargo, delno pa dejstvo, da domača infrastruktura še ni pripravljena na novo tehnologijo. Veliko je slišati o ruskih vlaganjih v proizvodnjo optičnih vlaken, vendar po nam dostopnih informacijah njihova kvaliteta še ni zadovoljiva. V decembru 1988 smo ob podpisu pogodbe na Poljskem lahko videli kvaliteto vzhodnoevropskih proizvajalcev. Kvaliteta je nizka, predvsem zaradi slabih surovin.

Vzhod je torej zanimiv trg. To sta potrdili tudi dve pogodbi, podpisani v letu 1988 na Poljskem in v Sovjetski zvezi. Obe sta sklenjeni za sistem, to je kabel in terminalna elektronika.

Realizacija pogodb je seveda danes glavna naloga področja za optične komunikacije v CEO. Poleg zgoraj omenjenih dveh sta podpisani še dve za domače elektroindustrijo ter ena za PTT.

V svetu je razvojna aktivnost na tem področju zelo močna. Razvoj gre v smer koherentnega prenosa in aplikacije optičnih vlaken tudi v netelekomunikacijskih sferah. Gotovo se bodo razvojne aktivnosti tudi na Elektrooptiki okrepile takoj, ko bo proizvodnja postala dovolj rutinska, da se bo lahko strokovna raven zaposlenih znižala. Ker pa je področje zelo široko, bo potrebno svoje napore združiti z enim ali več zahodnimi laboratoriji, s katerimi že imamo stike.

tehnike, politika raziskovalno-razvojnega dela in proizvodnje oborožitve in vojaške opreme je hkrati pomemben prispevek h tehnološkemu in gospodarskemu razvoju države. Ta prispevek je viden predvsem v izrazitem vplivu skupne dejavnosti na področju vojaške tehnike na razvoj znanstvenega potenciala države v celoti, v znanstvenih in razvojno-raziskovalnih rezultatih, ki neposredno in posredno prispevajo k tehnološkemu razvoju države.

Znano je, da obrambni interesi terjajo visoko raven sodobnosti na vseh področjih vojaške tehnike pa se zato tudi pri nas jugoslovanska ljudska armada pojavlja kot pobudnik in podpornik raziskovanj na novih področjih. Mnogo je primerov, ko je bila prav JLA pobudnik, raziskovalni rezultati pa so bili pozneje na voljo tako znanosti kot industriji. Poleg tega je dobro znano, da so te pobude JLA in njena finančna pomoč mnogo prispevale tudi k razvoju znanstvenega potenciala in povečanju znanstvenih možnosti države, kot so npr. tale področja: metalurgija, kemija, tehnologija nekovinskih materialov, informacijske tehnologije, optoelektronika in številna druga področja.

Čeprav so razpoložljiva finančna sredstva pomemben limitirajoči faktor, je jugoslovanska ljudska armada pomagala, v nekaterih primerih pa tudi povsem omogočila formiranje in sodobno opremljenost določenih laboratorijev v več znanstvenih, raziskovalno-razvojnih in proizvodnih organizacij. Brez pomoči armade bi bile na primer sedanje laboratorijske sposobnosti dosti manjše na področju svetlobne fizike, mikrovalovne in digitalne tehnike, hidravlike in pnevmatike, mikroelektronike in drugih področij.

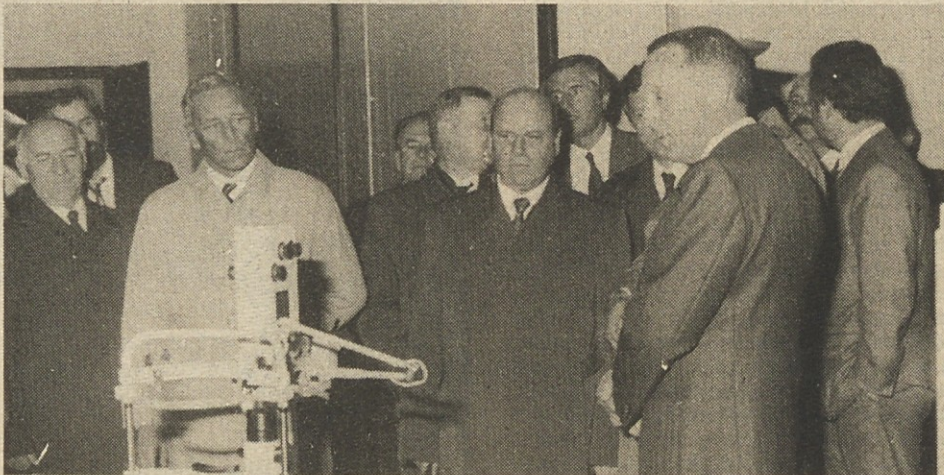
V raziskovalnem procesu in razvoju na področju vojaške tehnike urenjujejo znanstvene in razvojne rezultate, ki imajo kar dva vpliva na tehnični in tehnološki razvoj naše države:

1. neposredno vzpodbujajo napredek določenih industrijskih vej, npr. industrije kovinskih in nekovinskih materialov, strojogradnje, industrije transportnih vozil, elektronske industrije, ladjedelništva, letalske industrije in drugih industrijskih vej;

2. doseženi rezultati v okviru programov armade neposredno izkoriščajo v proizvodnji za potrebe civilnega tržišča. V zadnjih de-

Kaj bo omogočila CEO III

- moderno industrijsko proizvodnjo optičnega vlakna v količini 25.000 km letno. Ta kapaciteta pomeni osnovni že rentabilni proizvodni obseg. Prostori omogočajo dokup opreme za podvojitev teh kapacitet v kolikor bo to zahteval trg;
- nove mehanske in optične delavnice bodo omogočile skrajšanje dobavnih rokov, povečanje kapacitet in kvalitete in tako izpolnitev enega od strateških ciljev CEO — razvijati in proizvajati za in v sodelovanju s konkretnim kupcem;
- vpeljavo serijske proizvodnje infrardečih optičnih komponent po novih diamantnih tehnologijah;
- montažo najzahtevnejših artiklov v pogojih superčistoče;
- sprostitvev prostorov v objektih faze I in II za potrebe širjenja razvoja.

setih letih so okoli 35% znanstvenih in razvojnih rezultatov, doseženih za potrebe naših oboroženih sil, uporabili tudi v industriji za civilne potrebe. Ta odstotek bi bil lahko še dosti višji, če bi bila naša industrija bolj propulzivna in, da bi bili večji industrijski sistemi bolj organizirani in učinkovitejši. Proizvodnja oborožitve in vojaške opreme terja veliko število različnih, predvsem sodobnih tehnologij z mnogih področij, od kemijske industrije do mikroelektronike, okoli 75% obstoječih tehnologij in tehnoloških procesov v naši namenski industriji ima po svoji uporabnosti univerzalno vrednost, le 25% pa predstavlja specifične t. im. vojaške tehnologije.

Tržna proizvodnja, ki sloni na tehnoloških možnostih namenske industrije ima dobro izbrane programe in povsem jasno perspektivo.

Tovarišice in tovariši, želim poudariti, da na financiranje razvojno-raziskovalnega dela, opremljanje naših oboroženih sil z orožjem in vojaško opremo iz domače proizvodnje, odpade več kot 35% proračuna jugoslovanske ljudske armade. Zato so skupni napor armade na področju vojno gospodarske dejavnosti, v okviru katere so raziskovalno-razvojno delo in proizvodnja orožja in vojaške opreme bili zadnja leta precej limitirani z zmanjševanjem sredstev za financiranje JLA.

Prepričani smo, da mora vojaško gospodarska dejavnost tudi v prihodnje ostati eden najpomembnejših segmentov skupne tehnološke in gospodarske dejavnosti Jugoslavije in, da bo namenska proizvodnja s svojim raziskovalno-razvojnimi in proizvodnimi potencialom na kar najboljši način prispevala k uspehu gospodarske reforme in izhodu države iz sedanje krize. Naša namenska industrija je pripravljena, da se s pomočjo lastne transformacije kar najbolj prilagodi tržnim pogojem gospodarjenja in, da ostane ugledna sila skupnega industrijskega in gospodarskega razvoja države.

Končno to potrjuje danes tudi Iskra Elektrooptika na najboljši možen način. Novi proizvodni objekti, sodobnost opreme in tehnologije in možnost nadaljnjega razvoja predstavljajo predvsem za Iskro Elektrooptiko vstopnico v 21. stoletje.

Ob koncu bi, tovarišice in tovariši, najiskreneje čestital vsem delavcem Iskre Elektrooptike ob pomembnem jubileju, 25. obletnici uspešnega dela, z željo, da bi se v prihodnje še hitreje razvijali.

Zbral in pripravil:
Lado Drobež

Optična vlakna v Iskri

Prenos informacij po optičnih vlaknih je ena izmed revolucionarnih novih tehnologij, ki omogoča hitrejši prenos in obdelavo informacij. Optična vlakna so instalirali v javne mreže že v sedemdesetih letih, v zadnjem času pa njihova uporaba skokovito raste. Tako je v letu 1988 dosegla vrednost trga optičnih komunikacij v ZDA prek milijarde USD, v Evropi blizu 900 milijonov in v Japonski okrog 800 mio USD. Letna proizvodnja optičnih vlaken se meri v milijonih kilometrov.

Iskra kot proizvajalka telekomunikacijskih sistemov je pravočasno pričela z razvojem optičnih komunikacij. Razvoj je potekal v tesnem stiku z razvojem v svetu. Vzporedno z njim pa so zoreli uporabniki, predvsem PTT organizacije. Tako imamo danes že jugoslovanske standarde za optične PTT zveze, na osnovi katerih Iskra in Pošta skupaj gradita sisteme: Prvi obratuje že od decembra 1987 na relaciji Ljubljana-Škofljica. V pripravi pa so še sistemi za PTT Kranj, za PTT Celje, relacija Mengeš—Domžale za PTT Ljubljana, itd.

Domžale telefonije se optična vlakna uspešno uveljavljajo na področju prenosa TV signala in v prenosu podatkov. Tudi taki sistemi so del Iskrine ponudbe in zlasti podatkovni sistemi se dobro uveljavljajo za povezavo računalniških enot.

V letu 1988 je Iskra instalirala približno 300 takih zvez, v letu 89 pa jih načrtuje blizu 1000. Za te sisteme Iskra doma izdelava vse bistvene elemente. To so optična vlakna, konektorji za optična vlakna, terminalna elektronika in merilni instrumenti.

Poslednje slovo

V petek, 17. marca, smo se na kranjskem pokopališču v intimnem krogu najbližjih poslovili od Pavleta Gantarja. V imenu Iskre je pred odprtim grobom spregovoril član PO SOZD Iskra Jože Godec in v poslovljni besedi dejal:

Dragi Pavle,

ko smo v sredo prihajali na delo v mislih na nove naloge, smo onemeli. Prvi hip nismo mogli dojeti resnice, ki nas je tako nenadoma zadela. Saj smo bili še polni načrtov za graditev Iskre, ki si ji bil domala 30 let tako iskreno predan.

Od leta 1962, ko si se zaposlil v Iskri kot njen generalni sekretar, si bil z njo povezan ves čas, v vseh njenih prelomnih dogodkih, od preoblikovanja Iskre v združeno podjetje, njenih integracij, uveljavljanja nove ustavne ureditve vse tja do zadnjih sprememb v naši zakonodaji. V vsem tem je bila tvoja vloga pomembna in tvoj ustvarjalni prispevek nepogrešljiv. S svojim širokim znanjem, osebnostnimi lastnostmi in izrednim poslušom za ljudi si si pridobil v Iskri in zunaj nje velik ugled, ki so ga potrdila tudi državna odlikovanja in nagrada Iskre. Tvoja privrženost Iskri ni bila nič manjša tudi v obdobju, ko si bil član republiškega izvršnega sveta.

Pogosto si nam zatrjeval, da si se vrnil v Iskro zato, ker si čutil, da je zate tu pravo mesto — med de-

lavci. Rad si bil med njimi na srečanjih Iskre, med športniki in sploh si bil rad z njimi. Ko si se družil z našimi delavci, nisi delal razlik med direktorjem in delavcem in si se kot izjemno razgledan človek zanimal prav za vse. Tvoje bistveno merilo je bilo ČLOVEK, tako si se duhovno bogatil in hkrati bogatil druge. Skratka, bil si velik človek.

Posebej smo cenili tvoje znanje in številne informacije, ki jih nisi nikoli skrival zase in si jih vedno posredoval svojim sodelavcem. Bil si starosta pravnikov v Iskri, vplival si na razvoj cele vrste odličnih mladih pravnih strokovnjakov, ki smo jih razglasili kar za absolvente Gantarjeve šole.

Pavle, pogrešali te bomo. Pogrešali bomo tvoje znanje in izkušnje pri iskanju novih rešitev, tudi tvoje »mirno morje«, ko si nas znal na človeški način, lasten le tebi, umiriti v naši pretirani zagnanosti.

Nisi dočakal zasluženega poka in morda je tako bilo tudi prav. Saj prav v teh časih, ko doživlja naša jugoslovanska skupnost najtežje pretrese, od gospodarskih

prek ustavnih in nacionalnih pretresov, si dobro zaznal vse velike spremembe in prelome, ki danes še posebej terjajo velikansko pravno znanje in tenak posluš za prenovno gospodarskih subjektov, ki bodo, usmerjeni na trg, še kako potrebovali kvalitetno pravniško znanje in njegovo uporabo. In tu si se že krepko zagrizel v delo, da bi tudi ustavnopravno in samoupravno čim več prispeval k prenovi Iskre v moderno, sodobno podjetje, sposobno vključiti se v velikanske, nove tokove sodobnega gospodarstva na pragu 21. stoletja.

Vse do zadnjega si izžareval silovito energijo, imel si množico zamisli, predvsem pa si imel jasen pogled v prihodnost. Delovno si bil nezaustavljiv v slutnji, da ti primanjkuje človeškega časa. In bili smo veseli, da ostajaš z nami vsemu navkljub. Ostal boš z nami, tvoje delo in tvoja osebnost bosta ostali vtakani tudi v prihodnosti Iskre, ki si jo soustvarjal.

Pavle, v trenutku, ko izražam tvoji družini iskreno sožalje, se ti tudi zahvaljujem prav za vse, kar si storil za nas!

Žalna seja na Izvršnem svetu

Na dan pogreba, 17. marca so se na žalni seji za pokojnim Pavletom Gantarjem, nekdanjim članom Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije, zbrali člani in predstavniki izvršnega sveta. Na žalni seji je o pokojniku spregovoril predsednik republiškega komiteja za delo in član IS Peter Toš, ki je dejal:

Spoštovane tovarišice in tovariši, sorodniki, sodelavci in prijatelji tovariša Pavleta Gantarja

Zbrani na žalni seji Republiškega komiteja za delo, člani komiteja ter nekdanji najožji sodelavci Pavleta Gantarja, ne znamo in ne moremo izpričati z besedo globoke žalosti, ki nas je zajela, ko smo včeraj prebrali vest, da je tovariš Pavle nenadoma in ne pričakovano zaključil svojo življenjsko pot.

Če soočimo svojo tesnobo ob izgubi sodelavca in prijatelja z realnostjo človekovega rojstva, bivanja in smrti, nas misel popelje predvsem k tistim Pavletovim lastnostim, ki jih je izkazoval na vsakem koraku svojega življenja, kot svojo osebnostno vrlino, kot svoj — Pavletov način dojemanja smisla življenja. Kljub pritisku vsakodnevnih praktičnih problemov, ki jih je kot izvrsten pravni strokovnjak marljivo razreševal, najprej v Tiskanini Kranj, Gozdem gospodarstvu Kranj, pozneje pa v javnem tožilstvu na občinski ter okrajni, oz. okrožni ravni, Pavleta ne poznamo le kot izredno marljivega in vestnega strokovnjaka. Tisto več, kar je nosil Pavle iz podjetja v podjetje in iz institucije v institucijo kot diplomiran pravnik s seboj je bil njegov nemiren ustvarjalni duh. Že kot mlad javni tožilec, še posebej pa pozneje kot vodilni delavec Iskre je svoje ime in priimek podpisal pod številne razprave in strokovne članke ter v njih razkrival svojo široko sposobnost zlitja pravne stroke z vrednotami razvijajočega se socialističnega samoupravljanja. Te sposobnosti ni izpričeval le s svojo formalno udeležbo v mnogih telesih in komisijah strokovnih združenj Zveze sindikatov in Zveze komunistov, tako v Socialistični republiki Sloveniji, kot v federaciji, pač pa s sposobnostjo ponujati prave rešitve za vprašanja, ki so se v posameznem obdobju odpi-

rala zlasti na področju statusnega prava ter urejanja delovnih razmerij; torej na področjih, iz katerih je pozneje zrasla celotna zasnova družbenoekonomskega položaja delavca v združenem delu. Pavletov ustvarjalni duh nikoli ni bil ujet v dokončne resnice. Svoje strokovne opredelitve, kritiko in predloge je vedno postavljaval v kontekst kritične analize prehodne poti ter stanja družbenih odnosov na posameznem področju. Širok strokovni in družbeni renome je Pavleta Gantarja leta 1972 pripeljal na mesto republiškega sekretarja za delo ter člana Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije. Šest let njegovega delovanja v republiškem izvršnem svetu ter vodstvo enega najzahtevnejših upravnih resorjev v letih graditve nove ustave ter z njo skladne sistemske zakonodaje, je za njim pustilo neizbrisne sledi. Znanje, nabrano v slovenskih delovnih kolektivih ter z nenehnim študijem, je v letih od 1973 do 1977 pokojni Pavle ob sodelovanju s svojimi sodelavci pretil v nov zakon o delovnih razmerjih, v zakon o varstvu pri delu, v zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti in v zakon o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb. Te zakone velja posebej omeniti, čeprav so v času Pavletovega vodenja dela v republiškem sekretariatu bili sprejeti tudi mnogi drugi predpisi. Posebne omembe so vredni zato, ker je z njihovo vsebino bila v slovensko družbeno prakso pretočena vrsta novih vrednot, ki jih bo sleherni objektivna zgodovinska analiza predstavila kot zaokroženo fazo v razvijanju področja dela, oz. delovno-pravne zakonodaje v najširšem smislu te besede.

Pod Pavletovim vodstvom republiški sekretariat za delo ni bil le oblikovalec predlogov za nove zakonodajne rešitve pač pa izredno angažiran družbeni dejavnik za presajanje vsega spreje-

tega v družbeno prakso, v delovne kolektive v način mišljenja in delovanja delavskih množic. Prav s teh vidikov se spomnimo Pavletovega zelo intenzivnega sodelovanja z družbenopolitičnimi organizacijami, z znanstveno raziskovalnimi institucijami ter z društvi in strokovnimi združenji, zlasti pravnikov in ekonomistov. Svojega republiškega sekretarja za delo je poznala velika večina slovenskih delovnih kolektivov, ne le po napisanih razpravah ter javnih nastopih, pač pa iz njegovih obiskov v tovarnah in podjetjih, kjer se je iskreno zavzemal, da zapisana zakonska norma postane dejanska resnica življenja.

Svetel spomin na Pavleta Gantarja nosijo vsi njegovi najožji sodelavci v Republiškem sekretariatu za delo. Kljub svojemu gromkemu glasu je bila njegova misel mehka in prijazna. Znal je prisluhniti vsem argumentom, ki so iskali različne poti za doseganje postavljenega cilja. Zato so bili njegovi predlogi ter odločitve iz delokroga pristojnosti republiškega sekretarja za delo vedno pretehtani in utemeljeni. Med sodelavci pa je bil spoštovan tudi zaradi drugih osebnih vrlin, ki jih je nemalokrat izpričal z razumevanjem, s prijateljsko pomočjo in osebnim poštenjem.

Od tovariša Pavleta Gantarja se z veliko žalostjo ločujemo tudi vsi njegovi prijatelji. Svoj pokončni optimizem, tudi v trenutkih razreševanja najbolj zapletenih problemov, je s svojo hudomušnostjo znal vlivati tudi v nas ter nam s tem velikokrat pomagal pri preseganju osebnih delovnih težav.

V Republiškem komiteju za delo smo bili tudi po letu 1978 s Pavletom Gantarjem v nenehnih delovnih kontaktih. K nam je prihajal s svojimi pobudami za potrebne spremembe na področju delovno-pravne zakonodaje ter dopolnitve rešitev v zakonu o za-

poslovanju ter zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Tudi za te pobude, ki so bile pozneje sprejete, velja ocena, ki odlikuje Pavletovo strokovno delo skozi njegovo celotno življenjsko pot. Bile so odraz objektivne ocene stanja v družbeni praksi ter Pavletove sposobnosti predlagati rešitve, ki bodo omogočile njihovo boljše urejanje. Teden dni nazaj se je Pavle nazadnje oglasil na Republiškem komiteju za delo. Zanimala so ga naša delovna stališča do osnutka, oz. gradiv za pripravo novega zveznega zakona o delovnih razmerjih. Čeprav se je odpravljaval v zasluženi pokoj, je tovariš Pavle zavzeto sledil dogajanjem na področju delovno-pravne zakonodaje tako rekoč do zadnjih trenutkov svojega prekratkega življenja.

Če strnemo teh nekaj ocen in značilnosti delovne poti Pavleta Gantarja, ne moremo mimo oceniti, da nas je vse skupaj, ki smo sodelovali, prijateljevali in poznali tovariša Pavleta njegova nenadna smrt zelo prizadela. Naj mu v imenu Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije in Republiškega komiteja za delo še enkrat izrečem zahvalo in velik ter ustvarjalni prispevek, ki ga je kot pravni strokovnjak ter družbeni delavec dal k razvoju delovno-pravne zakonodaje v republiki Sloveniji in Jugoslaviji, naj se mu zahvalim v imenu njegovih najožjih sodelavcev in prijateljev za vso toplino ter širokosrčno pripravljenost za delo pri skupnih nalogah in izrečem naše globoko sožalje članom njegove družine ob njegovi smrti.

Vse zbrane prosim, da z minuto molka počastimo spomin na tovariša Pavleta Gantarja.

Slava in hvala, tovariš Pavle Gantar!

Vsem se zahvaljujem za udeležbo na žalni seji!

Seja je s tem končana!

SPOMIN NA PAVLETA

Jože Golob: »Nenadno nas je sredi dela zapustil dolgoletni sodelavec Pavle Gantar. Z njim smo izgubili ne le dobrega prijatelja in strokovnjaka, temveč predvsem velikega človeka. Človeka, ki je navkljub letom ohranil bistrost duha in sposobnost logične presoje konkretnih problemov, vse to pa oplemeniteno z neverjetno človeško širino, ki pa je bila plod velikih osebnih izkušenj in neusahljivega zanimanja za dogodke, ki opredeljujejo naše bivanje in razmišljanje.

Tistega, s katerim je razreševal probleme, je s svojo logiko in pronicljivostjo, pri kateri si je rad pomagal z očetovsko dobrohotnostjo, hitro pregovoril in tako so z njegovo neverjetno sposobnostjo postali rešljivi »nerešljivi« primeri. V tem smislu bo za Iskro še dolgo ostal nenadomestljiv. Svojem sodelavcem je bil kot drugi oče. Kot takega smo ga sprejeli in ga imeli radi. Pravnike, s katerimi je glede na zadolžitve veliko sodeloval, je »pokvaril« z logiko velikega duha. Njegove rešitve problemov so vedno izhajale iz življenjske logike, kateri je sledila pravna norma. S takšnim pristopom nas je svoje najbližje sodelavce zadolžil za vse življenje.

Za vse to ti, Pavle hvala!

Igor Slavec: »Globoko me je pretresla vest, da je smrt pokosila Pavleta Gantarja in ga takorekoč sredi dela vzela Iskri, Iskrinim sodelavcem, prijateljem in znanecem in predvsem domačim.

Koliko let sva prebila skupaj v Iskri, niti ne vem natančno, vem pa, da sva mnogo let uspešno sodelovala, tako pri urejanju Glasila Iskra, kot tudi (in predvsem) pri pripravah in utrjevanju notranje zakonodaje Iskre, taktatnega že združenega podjetja (ZP) in poznejšega SOZD Iskra. Nekaj statutov ZP in pravilnikov samoupravnih organov ter drugih internih aktov smo v raznih komisijah in delovnih teamih skupaj s Pavletom Gantarjem pripravili, vse skupaj pa preverili v redni javni razpravi. Znanje in razgledanost Pavleta Gantarja nam je bila tedaj v neprecenljivo pomoč. V šali je dr. Jože Gogala večkrat poudaril, da je Pavle tudi največji ekonomist med pravniki in pravnik z bogatim organizacijskim znanjem.

Moje poznanstvo s Pavletom Gantarjem sega še v gimnazijska leta pred vojno, ko smo ga nižješolci občudovali kot spretnega in neustavljivega srednjega napačca nogometnih gimnazijskih vrst. Če je le bila žoga »dobra« je Pavle s svojim tehničnim znanjem znal premagati še tako dobrega vratarja drugih srednjih šol in drugih razredov gimnazije pa tudi takratnih »akademikov«. Rad je dajal gole, rad se je že takrat izkazal in pokazal kaj zna in zmore, seveda pa je od svojih soigralcev nenehno terjati in zahteval

uporabne žoge! Če ne, je pa delal kraval!

Takoj po vojni se nisva veliko srečevala, saj je bil v funkciji kranjskega javnega tožilca — s takimi »funkcionarji« pa, ne takrat, ne danes človek nima prav rad opravka pa če tudi je tožilec šolski znanec ali celo prijatelj. Prišla pa so Iskrina leta, ko je Pavle postal sekretar Iskre in l. 1962 tudi glavni urednik Glasila Iskra, jaz pa njegov »odgovorni«. Ves ta čas do mojega odhoda na dolžnost v Gorenjski glas l. 1975., je bilo delo v Iskri prepleteno med sektorji podjetja, da je bilo naše dnevno sestajanje skoraj nujnost. Tudi tu je bil Pavle Gantar v precejšnji meri osrednja osebnost. Zato lahko rečem, da sem v polstoletnem najinem znanstvu Pavleta Gantarja dobora spoznal po človeški in strokovni plati. Kot človek je bil zahteven, strog in

včasih tudi trd predpostavljeni, ki je znal ceniti dobro opravljeno delo, a tudi odpuščati človeške pomanjkljivosti in napake. Po strokovni plati pa je veljal za dobrega organizatorja dela, preizkušenega pravnika z neverjetnim občutkom za »pravo mero« v pravu in zdravno mero v ekonomiji. Živel je vseskozi delavno, kar je zahteval tudi od drugih. Ležernosti ni poznal in je tudi ni prenašal, ne pri podrejenih, ne pri sodelavcih. Marsikaj ga je jezilo, razburjalo in nerviralo, da si ni dal miru in pravega počitka. Pavle se ni hotel sprijazniti z dejstvom, da človek pri 66 letih le ni več mlad pa čeprav je po duši lahko še tako mladosten. Še tako trden material se enkrat »utrudi« in še tako precizen motor mora kdaj na generalni servis, toda temu podobne misli je Pavle redno odganjal in svoj odhod v penzijo odlagal iz leta v leto. Kot vem, je šele za letošnje leto planiral upokojitev. Smrt mu je to prekrizala, ker je nenadno utrnila življenje Pavletu Gantarju, človeku, ki je večino

svojega časa posvetil Iskri, človeku, ki je s svojim strokovnim delom vtisnil marsikateri pečat v zgradbo združene Iskre, človek, ki je prav zaradi vsega, kar je napravil za Iskro in zaradi Iskre in v korist vseh delovnih kolektivov Iskre, upravičen do našega spoštljivega in dostojnega spomina.

O smrti se ne da nič pametnega povedati, saj niti življenja ne poznamo prav, kako naj poznamo smrt, ki nam vzame v večnost naše najdražje. Sicer pa je celo človeško življenje ena sama pot k smrti. Že starši, ki so nam dali življenje, so nas hkrati obsodili tudi na smrt. Smrt ima tudi to čudežno moč, da vpokliče brez vrstnega reda!... To je tudi skrb vzbujajoče pa tudi tolažba. Ali nas taka razmišljanja lahko kakorkoli potolažijo sedaj ob smrti našega Pavleta? Če nič drugega nam ta nenadna in pretresljiva smrt la-

ževale in so se vedno pokazale kot dolgočasno optimalne.

Nenadna izguba Pavleta Gantarja pomeni zame oseбно in za Iskro Avtoelektriko vrzel, ki je v celoti ne bomo mogli nadomestiti, saj je bil velikokrat za nas to, kar v družini pomeni oče. Iskra pa je izgubila človeka, ki je znal povezoovati, saj je bil cenjen in spoštovan v vseh njenih delovnih organizacijah.

Anton Stipanič: »Pavle je bil vsekakor eden izmed simbolov Iskre, pa čeprav ni bil človek s tehniškega področja. Vseeno pa je predstavljal kot tak lepilo, ki je Iskro krepko držalo skupaj. To se je zlasti kazalo pri uveljavljanju pravnih vprašanj v medsebojnih odnosih med Iskrinimi deli, to je njenimi podjetji in tovarnami. Bil je tipičen primer iskrinega človeka, ki je glasno izražal vse, kar je v resnici tudi mislil. Zato sem ga imel za enega izmed najdragocenejših sodelavcev, zlasti v času, ko sva sodelovala v poslovodnem kolegiju SOZD Iskra tedaj, ko sem ga vodil. Zato lahko mirno rečem, da sem bil vedno brez skrbi za tisti del našega skupnega upravljanja Iskre, ki ga je bil pokrival Pavle, ker sem bil prepričan, da se ne bo na tem področju zgodilo ničesar napačnega, ker je Pavle zares dobro poznal in obvladal tako Iskrino kot svojo stroko, to je pravo.«

Vladimir Logar: »Pavle Gantar je ogromno prispeval k stabilizaciji Iskre kot celote, zlasti še, ko smo iskali pravne oblike in pravne norme za njeno organiziranost. Po vseh Iskrinih tovarnah je užival velik ugled, od Sežane do Mokronoga. Kadarkoli smo razreševali medsebojne težavne odnose, tedaj jih je Pavle znal energično razreševati, zlasti kadar je šlo za izgube, je bil realist in poslovne odnose je postavljil nad vse ostale probleme. Vrh vsega je bil sijajen poznavalec delovnega prava, kar je bilo za Iskro še kako pomembno in potrebno. Bil je vsekakor eden izmed tistih Iskrinih ljudi, ki je mnogo prispeval k njenemu uglednemu imagu. Kot vodilni sodelavec je bil izrazito usmerjen k timskemu delu in tako prispeval, da smo marsikatero probleme soglasno in po utemeljeni razpravi skupaj sprejeli, pri čemer smo seveda koristno uporabili njegovo pravno znanje in razgledanost. Sicer pa so številne njegove zakonske pobude, ki so bile tudi naše, vplivale na našo zakonodajo tako, da je bila prav po posredovanju Iskre spremenjena in dopolnjena ter tako lahko uspešno vplivala na poslovanje in razvoj Iskre. In tudi v tem je bil Pavletov delež neprecenljiv in odločilen.«

(Dalje na 20. strani)

Pavle Gantar ob 40-letnici Iskre

»Iz svoje dolgoletne prakse v Iskri, kamor sem prišel jeseni 1962 za sekretarja združenega podjetja, bi rad omenil nekaj dogodkov, ki so bili pomembni za njen razvoj. Prvi takšen dogodek je bila vsekakor preureditev Iskre iz enotnega podjetja v združeno Iskro. Zaradi stroge centralizacije na raznih področjih je prišlo v letih 1965-66 v Iskri do takšnih kritičnih situacij, da je nastalo celo vprašanje o izločitvi nekaterih tovarn iz nje, oziroma je prišlo do predlogov za preoblikovanje Iskre v poslovno združeno itd. Takrat je bil namreč sprejet novi zakon o podjetjih, ki je predvideval tudi novo obliko združenega podjetja. V Iskri smo to sprejeli in se takoj reorganizirali.

Ob tem smo prišli v veliko decentralizacijo poslovnih funkcij, zlasti na področju financ. Ker pa je novi zakon predvideval obvezno skupno materialno odgovornost tudi v združenem podjetju, je to povzročilo med tovarnami v Iskri precej nerivo. Zato smo zahtevali spremembo temeljnega zakona o podjetjih, tako da bi materialno odgovornost urejali pogodbeno. Delavski svet Združenega podjetja Iskre je takrat predlagal zvezni skupščini ustrezno spremembo zakona. Ob podpori nekaterih drugih jugoslovanskih združenih podjetij so zakon spremenili tako, kot se je glasilo predlog Iskre. To je vsekakor utrdilo združeno podjetje.

Drugi pomembni samoupravni dogodki so bili integracija in dezintegracija z zagrebškim RIZ, graditev in konstituiranje podjetja Mikron iz Prilepa ter poznejša integracija in dezintegracija s celjskim EMO. O vseh teh dogajanjih in še marsičem drugem je delavce informiralo naše glasilo Iskra. Sprva je bilo mesečnik, pozneje pa tednik. V dolgih desetletjih izhajanja je postalo naše glasilo eden izmed pomembnih integrativnih dejavnikov v Iskri. V njegovem uredništvu sem deloval vrsto let in lahko bi na prste ene roke preštel tedne, ko nismo izšli.«

SPOMIN NA PAVLETA

(Nadaljevanje z 19. str.)

Drago Trbanc: »Spoznal sem ga pred več kot desetimi leti, ko je Avtomatika potrebovala njegovo pomoč. Zadnjič sem ga videl nekaj dni pred smrtjo, ko je meni in s tem Avtomatiki znova odpiral oči in svetoval pri konkretnem problemu, ki ga sam nisem znal razrešiti. Od prvega srečanja z njim do zadnjega, sem koristil njegovo znanje, človečnost in izkušnje. Nikoli, niti enkrat samkrat me ni pustil na cedilu. Niti enkrat ni pozabil na obljubo, niti ene obveznosti ni pustil nedokončane.

Pravniki Iskre se ga bomo spominjali kot učitelja, čeprav učitelj ni bil in kot očeta, čeprav naš oče ni bil. Avtoriteto učitelja in očeta mu niso dajali položaj in funkcije, temveč njegovo znanje in fakulteta življenja. To fakulteto je imel dokončano davno pred smrtjo, ocene in indeksi te fakulteta pa so bile same desette. Mene in moje kolege je naučil misliti in naučil nas je, kako se lotiti reševanja problemov. Nikdar na vrat in na nos, temveč racionalno in pragmatično. Razvrstili problem, poiskati njegovo razsežnost, drugo plat medalje, določiti zakonitosti in nato problem rešiti. Analitični pristop k stvari, pri čemer za razrešitev, oz. tolmačenje spornega razmerja ni pomembna zgolj posamezna pravna norma, temveč skupek določb in ne zgolj posamezni zakon, temveč celoten pravni red. Resnica pri tem ni absolutna, temveč relativna, predstavlja pa vse, kar je v okviru zakonitosti koristno, praktično, spodbudno in uporabno. S takšnim pristopom se ni izkazal le kot pravnik, ki je sposoben učinkovito razreševati probleme in tolmačiti pravne norme,

temveč kot pravnik tistega kova, ki je zaradi svoje širine duha graditelj pravnega reda in sistema. Po naravi in prepričanju humanist, odprt k človeku ne glede na njegov položaj, oz. hierarhično mesto v sistemu je bil Pavle Gantar velik človek. Kot velik človek podobno kot drugi veliki ljudje ni maral kritiziranja, prav tako ne čvekanja o tem, da je v sistemu vse slabo, preživelo in nekoristno. Socializem je pojmoval kot zgodovinski proces, napake v tem procesu pa je vselej poskušal odpravljati, ne da bi zavrnil tistega pozitivnega, kar je bilo doseženo. Spoštovanje do ljudi, tudi do tistih, ki niso toliko vedeli, kot je vedel sam, in celo do tistih, ki so delali napake, mu je ustvarilo spoštovanje drugih, ki ga je deležen le redko kateri človek. Tudi sam sem ga neverjetno spoštoval. In ne samo spoštoval. Zelo, zelo rad sem imel tega dobrega in simpatičnega človeka ter mentorja. Kljub bolečini ob izgubi pa sem zadovoljen, da je vseskozi najinega znanstva in tudi tik pred smrtjo vedel, da smo ga sodelavci iz Avtomatike spoštovali, ga imeli radi in ga potrebovali ter ga vseskozi imeli za svoj vzor. Zelo ga bom pogrešal. Pogrešali ga bodo vsi.«

Jože Godec: Pavleta sem osebno spoznal že pred mnogimi leti, težko bi se spomnil kdaj. Iz tistih časov pa mi je ostalo v spominu, da je v neposrednem stiku deloval zelo neposredno, nič zadržano ali vzvišeno. Prav v nasprotju z njegovim ugledom, dobrim poznavanjem stvari in tudi z osebno pojavo.

Ko sem delal še v Avtomatiki, mi je ostala v spominu njegova že prislovična pripravljenost za pomoč pri razreševanju notranjih

problemov, ki jo je nudil s pomočjo svojega ugleda in široke mreže poznanstev tudi zunaj Iskre. In še nekaj. Bil je zelo družaben človek, s povsem zemeljskimi užitki do dobre hrane in kapljice v zmernih količinah.

Z imenovanjem za člana poslovodnega odbora za kadrovske in družbenopravne zadeve se je najino sodelovanje poglobilo. Čeprav je bil uradno svetovalec pa ni le svetoval, ampak ga je neustavljiva energija gnala, da je trdo delal. Opravljal je pomemben del našega skupnega posla. Utiral je pot Iskrinim idejam v družbene institucije in od tam prvi prenašal novosti in avtentična tolmačenja. Nesebično mi je prenašal znanje in informacije, bil je ognjevit v razčiščevanju strokovnih problemov in nevsiljiv pri sprejemanju poslovodnih odločitev. Skratka, iskal je le možnosti, kako bi lahko pomagal, da bi bil še nadalje koristen Iskri. In bil je. Delal je dobesedno do zadnjega diha. Pogovorom o svojem počutju se je izogibal, z mislimi je bil vedno pri tekočih problemih Iskre in možnostih njenega nadaljnjega razvoja. V delavnosti bi bil lahko vzor marsikateremu, veliko mlajšemu človeku.

Vendar ni pozabil tudi človeške plati. Znal je biti hudomušen pa tudi razumevajoč do sodelavcev, ki so imeli resnične osebne ali družinske težave. V teh primerih se je vedno postavil na stran slabotnega. In s kakšno neposrednostjo je navezoval stike s ljudmi in jih znal pridobiti za sodelovanje! Skratka, njegov odhod je resnično pustil vrzel v naši sredini. V teh časih sprememb v družbi in Iskri mi je tudi osebno bil v veliko oporo.

Na podlagi 5. člena Odloka o podeljevanju priznanj v občini Kranj (Uradni vestnik Gorenjske, št. 12/79) Skupščina občine Kranj

RAZPISUJE nagrade občine Kranj za leto 1989

za nagrade občine Kranj se lahko predlaga:

- občane, skupine občanov, družbene organizacije in društva, krajevne skupnosti ter delovne in druge organizacije za delo in dejanja, ki v občini zaslužijo splošno priznanje in odlike in za izredne uspehe pri delu ter za zgledna dejanja, ki imajo poseben pomen za družbeni in gospodarski razvoj občine,
- občane, skupine občanov, družbene organizacije in društva, krajevne skupnosti ter delovne in druge organizacije občine Kranj pa tudi drugih občin, če so njihovi uspehi pri delu, oz. dejanja pomembna za območje občine Kranj.

V skladu z 10. členom odloka so pobudniki lahko družbenopolitične organizacije, družbene organizacije in društva, delovne in druge organizacije ter krajevne skupnosti.

Obrazložene pisne pobude za podelitev nagrad morajo biti predložene Komisiji za odlikovanja in priznanja Skupščine občine Kranj najpozneje do 15. aprila 1989.

Nagrade bodo podeljene ob občinskem prazniku, 1. avgustu.
SKUPŠČINA OBČINE KRANJ
Komisija za odlikovanja in priznanja

Iskra

Iskra Kibernetika Kranj
TOZD Delavska restavracija
64000 Kranj, Savska loka 1

vabi k sodelovanju upokojeince in štipendiste Iskre za opravljanje del in nalog v kampu MIR na Dugem otoku v sezoni 1989

1. Kuhar
2. Delavka v kuhinji
3. Receptor
4. Čistilka
5. Strežnik v jedilnici
6. Strežnik v bifeju

Pogoji

1. KV kuhar
3. ekonomska ali administrativna šola in znanje tujega jezika
5. in 6. znanje tujega jezika

Pogodba o delu se sklene za določen čas, vendar ne manj od 30 dni.

Kandidati naj oddajo prijave na naslov Iskra Kibernetika, TOZD Delavska restavracija, 64000 Kranj, Savska loka 1, najkasneje do 1. 4. 1989

Mali oglas

Prodaj TOMOS avtomatik, ojačevalec 2x180 W z mixerjem 2x6 kanalov, zvočniki 2x150 W, ojačevalec 2x80 W. Informacije na tel.: (61) 214-212, int.: 394, Perko.

JAVKE BREZ HAJKE

5

NAPOTKI IN POJASNILA obiskovalcem Javk brez hajke

JAVKE BREZ HAJKE so v osnovi povsem nova in najsodobnejša možnost koristne izrabe prostega časa, povezana s cilji in načeli, navedenimi v začetnem delu. Zamisel je postavljena tako, da obiskovalcem daje nešteto možnosti in kombinacij in da jih v ničemer ne omejuje in jim ne postavlja nobenih zahtev, kajti:

1. v vodniku je navedenih 155 partizanskih javk, vsaka tudi z oznako države in številko. Številke tečejo posebej v Jugoslaviji in posebej v Avstriji od I dalje. Poleg nekaterih partizanskih javk so brez številke navedene bližnje domačije ali kraji, pomembni za našo borbo, na primer pokopališča, spomeniki itd. S tem, ko smo jih navedli pri neki javki, smo opozorili obiskovalce, da so tudi te partizanske domačije vredne obiska, čeprav nimajo žiga in številke. Tudi druge spominske točke izpolnjujejo vse pogoje za partizansko javko, vendar ni možno pri njih pustiti žiga in obrazložitev, ker so na samem in nezaščitenem;

2. obiskovalci lahko gredo na javke sami, v paru, z družino, z znanci ali sodelavci, z društvom in podobno, vendar vedno v skladu s predpisi države, kjer potujejo in kjer prestopajo mejo;

3. javke lahko obiskujejo peš, z vozili ali kombinirano;

4. obiski javk so možni ne glede na letni čas, delavnik ali praznik in celo ne glede na vreme, pri čemer vas pred novim snegom vendarle svarimo;

5. obiski javk so zaželeni samo podnevi, čeprav vas na hribovski domačiji najbrže ne bodo odklonili, če vas bo noč le malo prehitela;

6. vrstni red obiskovanja partizanskih javk izbirajo udeleženci poljubno in pri tem niso vezani na nobeno pravilo;

7. nikakor ni zaželeno, da obiskujete samo javke v eni državi, obiščite tudi javke v sosednji državi in izpopolnite svoje poznavanje in naberite nove vtise;

8. po lastnem preudarku ali po nasvetu domačinov izbirate poti do javk;

9. priložena karta je namenjena predvsem grobi orientaciji, kje so partizanske javke, ker cilj naj ne bo samo javka, ampak tudi pot do nje ali do njih;

10. obiskovalci javk bodo dobrodošli ne glede na državljanstvo, narodnost, barvo kože, politično opredelitev, vero, spol, stan, starost ali delo in kar je še drugega možnega razlikovanja med ljudmi;

11. v soglasju z gostitelji lahko ostanete na javki toliko časa, kolikor pač hočete, lahko se večkrat vračate ali navežete trajnejše vezi;

12. gostitelj vam bo na javki pokazal na kratko opisano in overovljeno medvojno zgodovino hiše in družine. Na vašo željo bo napisano dopolnil s svojimi spomini ali ustnim družinskim sporočilom. Najbrže pa ne bo odklonil niti kramljanja o povojnem času in sedanjih razmerah;

13. gostitelj na javki je dolžan dati obiskovalcu svoj žig v vodnika ali na drugi list z vašim imenom in naslovom ter navedbo njegove javke. Ni vam dolžan postreči z domačo hrano ali pijačo. S primerno izraženo željo vam bodo najbrže ustregli, saj so dajali tudi nam kljub stalni smrtni nevarnosti;

Kako visoko smo Iskraši v kegljanju?

Večina nas Iskrašev je že kegljala, morda na kakšnih gostilniških kegljiščih, s prijatelji, ali pa organizirano na najetih stezah v okviru svoje delovne organizacije. Izbranci pa so srečujejo na vsakoletnih igrah Iskre.

Vendar se na tej ravni ne neha; iz rekreativnega kegljanja (100 lučajev) so nekateri prestopili na aktivno športno kegljanje (200 lučajev). In prav te kegljače — seveda najboljše, oz. njihove uspehe v jeseni 1988, bi radi predstavili celotni Iskri.

Tekmovalci so razvrščeni po uspehih na državnih, oz. republiških prvenstvih:

— **BORIS BENEDIK** — Iskra Kibernetika — Iskriada 88 6. mesto
mladinsko državno prvenstvo—posamezniki — Sarajevo 1. mesto
mladinsko republiško prvenstvo—posamezniki — Celje 1. mesto
mladinsko republiško prvenstvo—dvojice — Ljubljana 1. mesto
člansko republiško prvenstvo—dvojice — Kranj 2. mesto
člansko državno prvenstvo—posamezniki — Novi Sad 17. mesto
člansko republiško prvenstvo—posamezniki — Maribor 3. mesto

Nedvomno je Boris najboljši kegljač v Iskri, stalni član republiške članske reprezentance, najboljši igralec mladinske reprezentance SFRJ ter na pragu članske reprezentance. Nastopa za KK Triglav Kranj, tekmujoč v slovenski ligi in je glavni favorit za vstop v zvezno ligo.

— **TONE VENĠUST** — Iskra Videomatika — Iskriada 88 4. mesto
člansko državno prvenstvo—posamezniki — Novi Sad 28. mesto
člansko republiško prvenstvo—posamezniki — Maribor 10. mesto
Tekmuje za KK Hidro Medvode v drugi slovenski ligi—zahod in uvrstitev na državno prvenstvo je doslej njegov največji uspeh.

— **SLAVKO PORENTA** — Iskra Elektrozveze — Iskriada 88 15. mesto
člansko republiško prvenstvo—posamezniki — Maribor 24. mesto
Tekmuje v drugi ligi KZ Ljubljane za KK Iskra Elektrozveze; tudi zanj je to doslej daleč največji uspeh.

— **TONE ČESEN** — Iskra Telematika — Iskriada 88 1. mesto
člansko državno prvenstvo—dvojice 11. mesto
člansko republiško prvenstvo—dvojice — Medvode 5. mesto
Član KK Triglav Kranj ter bivši dvanajstletni državni reprezentant.

— **TONE ŠEMRL** — Iskra Telematika — Iskriada 88 37. mesto
člansko republiško prvenstvo—dvojice — Medvode 5. mesto
člansko državno prvenstvo—dvojice 11. mesto
Član KK Triglav Kranj

— **TONČKA ČENCIČ** — Iskra Avtomatika — Iskriada 88 3. mesto
republiško prvenstvo—dvojice — Ajdovščina 10. mesto
republiško prvenstvo—posameznice — Kamnik 13. mesto
Članica KK SCT Ljubljana; nastopa v zvezni kegljaški ligi.

— **METKA KRVINA** — Iskra Elektronika — Iskriada 88 11. mesto
člansko republiško prvenstvo—dvojice — Ajdovščina 9. mesto
člansko republiško prvenstvo—posameznice — Kamnik 48. mesto

Članica KK SCT Ljubljana; nastopa v zvezni kegljaški ligi in glede na kratko dobo metanja je to njen največji uspeh.

Ob tej priložnosti naj napovemo, da bo KK Iskra Elektrozveze izvedel v začetku aprila prestižno tekmo med reprezentanco Iskre in ekipo KZ Ljubljane. Nastopili bodo svetovni prvak Boris Urbanc ter seveda Bizjak, Juvančič itd. Tekma bo na matičnem kegljišču zgoraj omenjenega kluba Livada v Ljubljani.

Viktor Rojšek

Boris Benedik

Tone Vengust

Slavko Porenta

14. gostitelji zaradi Javk brez hajke niso dolžni biti vedno doma na voljo obiskovalcem. Če se zgodi, da na javki ni nikogar, vam svetujemo, da malo počakate in si ogledate bližnjo in daljnjo okolico; če še nihče ne pride, nadaljujte pot do naslednje javke;

15. vodnik Javke brez hajke ni brezplačen in tudi tiskali smo ga samo v 5.000 izvodih, kar je odločno premalo celo za Slovenijo. Zato se obvezujemo, da ga bomo ponatisnili takoj, ko bomo ugotovili, da je že potreba po tem;

16. šolarjem in vsem drugim, ki jim je nakup vodnika zaradi denarja ali oddaljenosti večja ali manjša težava, predlagamo, da si pri mentorju koroške bralne značke, pri sindikalni podružnici, društvu ali znancih sposodijo vodnik za toliko, da si iz njega izpišejo podatke za tiste javke, ki jih želijo obiskati;

17. svetujemo vam torej: PREPISUJTE, IZPISUJTE, KOPIRAJTE ali kako drugače prenašajte zelene podatke o javkah iz vodnika na papir s svojim imenom in naslovom. Svoje izpiske lahko brez omejitev razmnožujete in jih dajete svojim znancem, prijateljem, sodelavcem itd.;

18. vodnik z žigi ali opisani listek z žigi je polnopraven dokaz za opravljen obisk javke, vendar večkratni obisk iste javke šteje samo enkrat za pridobitev priznanja, čeprav lahko dobite žig ob vsakem obisku;

19. nekateri časopisi in strokovna glasila bodo postopoma objavljali sezname partizanskih javk z vsemi navodili. Tudi taki izrezki in žigi na njih so enakovreden dokument;

20. sploh ni nujno, da vodnik ali izpisek uporablja samo ena oseba. Vodnik ali kakršenkoli izpisek iz njega ima lahko namesto imena fizične osebe naslov

pravne osebe bodisi družbene bodisi civilne, lahko ima naslov formalne ali neformalne skupine in podobno, na primer: Krajan iz Vodice, 6 a razred OŠ Kamnik, Društvo filatelistov iz Bistrice, Komercialni oddelek tovarne, sindikalna podružnica itd.;

21. takšne formalne in neformalne skupine lahko obiskujejo javke kot celota ali tudi samo kot posamezniki; lahko se dogovorijo, da bo vsak iz skupine obiskal v imenu skupine dogovorjeno število javk in podobno;

22. če govorite slovensko ali vsaj za silo razumete slovensko, ne bodite v skrbeh, da vas na kakšni javki ne bi razumeli ali vam mogli odgovoriti. Če že ne bo ravno knjižna slovenščina, bo pa gotovo mehka in blagovozna koroška beseda;

23. če govorite nemško, se ni treba bati, ker bo na vsaki javki kdo, s katerim se boste lahko sporazumeli. Tudi nemščina ne bo vedno knjižna, ampak koroško narečje s privlačnimi posebnostmi;

24. predlagamo vam, da ste na javkah čimbolj radovedni, ker boste imeli na ta način več od obiska. Vendar pa vas prosimo, da svojo vedoželjnost primerno izrazite, da ne bi prizadeli domačinov, ki so sami ali njihovi predniki v teh krajih doživeli ne samo veliko strahu, smrtnih nevarnosti in razočaranj, ampak so s partizani delili včasih tudi zadnji košček kruha;

25. Skupnost koroških partizanov v Ljubljani in Zveza koroških partizanov v Celovcu podeljujeta upravičencem značke in plakete za opravljene obiske javk vsako leto praviloma okrog 15. maja v spomin na zadnjo bitko druge svetovne vojne v Evropi na Poljanu pri Prevaljah, in sicer:

JAVKE BREZ HAJKE

6

OD ANDSKIH LEDENIKOV DO AMAZONKE

FRANCI VOGRIN

9

18. 6. S taksijem se odpeljemo na letališče El Alto in čez dobre pol ure smo v Čilu — v Arici. Arica je letoviško mesto na severu Čila — le 20 kilometrov od perujske meje. Med poletom opazujemo pokrajino pod nami — puščava in suha slana jezera do Pacifika. Steward je bil navdušen nad Vilijevo kamero — video 8, ki je zelo majhna — in je prinesel nekaj dodatnih pločevink piva, da si jo je lahko ogledal. Na letališču smo formalnosti hitro opravili, brez težav z vizami. Taksist nas odpelje do hotela Tacora — lastnik je naše gore list in ima na stenah posterje z našimi kraji. Za razgovor ni bil preveč navdušen, mi pa tudi nismo vztrajali, saj je v Čilu dosti političnih emigrantov in nikoli ne veš, s kom imaš opravka. Hotel je lepo urejen, notranja dvorišča pokrita s trstiko in prijetno senčna. Okna so tudi na stropu in Bojan nekajkrat hoče ugasniti luč, ki pada skozi okno. Gremo na ogled mesta in smo malo razočarani — mesto je kot izumrlo. Trgovine so zaprte, ulice puste, še restavracije so zaprte, prav tako pošta in turistični urad. Vrnemo se v hotel in oddramo eno katico. Proceduro ponovimo ob petih popoldne — rezultat je enak, saj je še vedno vse zaprto. Ob sedmih zvečer pa se le začne mesto prebujati. Najdemo restavracijo — skrajni čas je že in naročimo — vedeli smo, da je nekaj morskega. Dobimo juho iz školjk, zelo okusno, le Vili benti in hoče svinjo rekoč, da je najboljša riba — svinjska riba. Med osmo in deveto zvečer se le odpro tudi trgovine in res je kaj videti. Veliko je trgovin in trgovinic, lepo urejenih in bogato založenih. Veliko je tehničnega blaga, Hi-Fi aparatov, hišnih računalnikov. In to 30 — 50% ceneje kot v Nemčiji. Hodimo iz pasaze v pasazo in pasemo oči. Ker so cene občutno nižje kot v Boliviji, poiščemo boljše restavracije — Bavaria in si privoščimo parillado — kup mesa pečenega na žaru in obilno porcijo piva. Ugotovimo, da so še bolj pedantni kot Nemci, kozarce za pivo imajo namreč v hladilniku, da se ne risajo, ko vanje natočijo mrzlo pivo. Lokal se je napolnil okrog polnoči, ob enim zjutraj so gostje čakali v vrsti za prazne mize. Očitno so Čilenci zamenjali dan in noč. Mi se hitro prilagodimo in zavijemo še v sosednji lokal. Domačini nas prijazno sprejmejo, zelo so zgovorni. Vili se zaplete v vse glasnejši besedni duel z možakom, ki poveljuje Hitlerja. Možak govori samo špansko, Vili pa vse druge jezike, samo špansko ne, vendar smo se valjali od smeha ob njunem razgovoru. Ob meni sedi mlad fant, ki mi razloži, da je lutkar in da danes potuje v Bolivijo na turnejo. Povabi nas k sebi domov, rekoč, da ima doma travo pa tudi kaj močnejšega ga bi se našlo. Vljudno se zahvalimo, saj smo s pivom kar zadovoljni. Z Vilijem se odločiva, da greva še v bar pa si premisliva, ko se začnejo okrog naju motat neki čudni tipi. Lutkar nam je namreč povedal, da ni preveč varno ponoči hoditi po stranskih ulicah.

19. 6. Vstanem ob desetih z nekoliko brnečo glavo. Vili in Bojan pa spita kot zaklana. Zajtrk me postava na noge in odpravim se v mesto. Urediti je potrebno prevoz v Peru, v Arequipo. Mesto je mrtvo, šele zvečer bo spet oživel. Na ulicah je le nekaj otrok, ki z očeti hitijo kdo ve kam. Danes je namreč dan očetov in izlozbe so polne diplom za najboljšega očka na svetu. Vili je bil nad tem navdušen in rekel, da moramo začeti boj za emancipacijo, z Bojanom pa ga ohladiva, naj najprej postane očka pa se potem repenci. Ko se vrnem v hotel, poldne je že zdavnaj minilo; vržem oba zaspanca iz postelj. Preklinjata me, ker ju ne pustim spati in obljubita, da ne gresta nikamor več z mano ali jaz z njima, ker da sem zverina. Gremo na kosilo, Bojan se vrne v posteljo, z Vilijem pa greva na potep po mestu. Na cesti stoji gasilski avtomobil — cisterna, okrog njega kup raz-

dovednežev — misliva, da je požar. Ne, samo fasade hiš perejo z gasilsko brizgaliko.

Arica je lepo mesto, ob obali leži in čeprav je okrog mesta puščavska pokrajina, je samo mesto zeleno in polno parkov s palmami in velikimi kaktusi. Greva ob obali do ribiškega terminala, kjer je zasidrana velika flota ribiških ladij in kjer dežura nekaj sto kormoranov, ki tekajo sem ter tja in pobirajo ostanke na ribiškem trgu. Ob obali greva naprej, ob moderni avtocesti, ki pa je le polovično uporabna. Iz hriba Morro, katerega navpične stene se dvigajo nad mestom, se je utrgal kamenit plaz in ogromne skale so zasule avtocesto. Očistili in usposobili so le polovico cestišča, verjetno ne upajo minirati skal, ker bi lahko dobili še kakšno pošiljko kamenja iz stene na cesto. Greva do polotoka s svetilnikom, kjer tri do štiri metrski valovi butajo ob obalo in pena prši na vse strani. Obala je utrneja z velikimi betonskimi jezi, da razbijajo valove, ki se besno zaglanjajo v breg. V nadaljevanju obale pa so lepo urejene plaže in hotelska naselja.

Mimo modro bele cerkve, ki jo je zgradil Eiffel, se povzpneva na hrib Morro, ki je znan po bitki leta 1880 — med pacifiško vojno med Čilom in Perujem. Na hribu je vojaški muzej in kostnica, na najvišjem delu pa palopala velika čilska zastava. Domačini so rekli, da je ponavadi mala, le kakor je Pinochet v bližini, izobesijo veliko. No, midva ga nisva srečala. Vili se slika s čilskim vojakom, ki čuva kostnico. Podvomim o njegovi idejno-politični zavesti in ga opozorim, da ima že tako probleme z našo vojaško oblastjo, saj mu niso odobrili odsotnosti z orožnih vaj. Postavi me pred ogromen top, v katerega cev lahko vtaknem glavo, on pa išče sprožilec. Rezultat je spet neodločen.

Spotoma pobereva še Bojana, ki se je končno naspal in gremo na večerjo. Minister za finance (Vili) je spet nekaj zamešal in komaj nastrgamo dovolj denarja, da jo tudi plačamo.

20. 6. Zadnje trenutke pred odhodom izkoristimo za nakupe, cene so zelo nizke; žal nam je, ker imamo polne nahrbtnike. S kolektivom (posebna vrsta zadružnega taksija) se odpeljemo — mi smo rekli domov — do čilsko-perujske meje. Formalnosti trajajo precej dolgo, predvsem na perujski strani. Nadaljujemo vožnjo do Tacne, kjer ujamemo avtobus za Arequipo. Cijazimo se dobrih šest ur, vmes smo imeli še defekt na avtobusu. Pokrajina je puščavska, peščena, le redke so zelene oaze ob rekah. Med potjo smo se ustavljali ob kontrolnih točkah, kjer so nas vedno popisovali, predvsem tuje. Na visoki planoti pred Arequipo pa smo videli velike vojaške komplekse in velika zelena področja, ki jih namakajo. Tema je že, ko prispemo v

Arequipo. Poiščemo najbližji hostal, čudna luknja, ki pa je blizu centra in avtobusnih kompanij. Gremo do glavnega trga, kjer nas ustavijo študenti, ki študirajo angleščino ter nas intervjuvajo. Mi pa njih in napatijo nas v La Paris, zelo solidno in ne drago restavracijo, kjer je prišel na svoj račun Vili. Svinjetina je bila ravno prav mehka. Vili je namreč ves čas kritiziral južnoameriške svinje, da so sami športni modeli in temu ustrezno žilavi.

21. 6. Arequipa — belo mesto, ki je zgrajeno iz bele vulkanske kamenine, leži 2360 metrov nad morjem in šteje okrog 450 000 prebivalcev. Leži ob vznožju vulkanov Misti in Chachani in je neke vrste oaza v obalni puščavi. Zaradi izolacije, ki je trajala do izgradnje železniške proge leta 1870, je Arequipa mesto, ki se razlikuje od drugih perujskih mest, tako po svoji arhitekturi, kot po prebivalcih. »Neodvisna republika Arequipa« piše na potnem listu, ki sem ga sicer kupil v knjigarni, dokazuje pa, da so prebivalci ponosni na svojo samobitnost in svoje res'apo mesto. Področje okrog Arequipa je eno izmed najbolj potresno aktivnih v svetu. V okolici je mnogo ugaslih pa tudi aktivnih vulkanov. Severozahodno od Arequipa leži dolina vulkanov, odkrita šele leta 1932 in najgloblji kanjon na svetu — Colca, odkrit leta 1954, z največjo globino 3 000 metrov.

Mesto si ogledamo kar mimogrede, saj nas že priganja čas. Res zasluži ime belo mesto, saj so vse zgradbe, tlaki in ograje iz belega kamna. Nad mestom pa se dvigata mogočeh in zaradi pravilne vulkanske oblike značilen Misti (5835 m) in Chachani (6073 m), odet v večer sneg in led. Povprašamo pri turističnih agencijah, kako do Colca kanjona. Izbor je velik, saj je ta kanjon trenutno ena izmed največjih turističnih atrakcij. Vendar se takoj ustvarita dva tabora: prvi sem jaz, ker izberem aravnata z odhodom ob enim zjutraj, drugi tabor sta pač preostala zaspanca, ki se ob tem zgrozita in zahtevata odhod ob petih zjutraj (pa še to je prezdolga!). Premamim ju s strokovno obrazložitvijo, da kondorji letajo samo dopoldne, ko še ni tako vroče. S taksijem se odpeljemo do starega, vendar renoviranega mlina, kjer je tudi muzej domače obrti. Leži v samem zelenju, ob jezeru — pravi kraj za oddih. Na jezeru je lepo urejena restavracija, kjer je prav tako razstava — nenavadnih predmetov namreč. Inkovski kipi, skoraj meter dolgo jajce — le pripadajočega ptiča nismo našli in podobne zanimivosti. Pred restavracijo pa mlada alpaka Pako, prijetno kosmata in nič plašna — prava igračka.

Vrnemo se v mesto in nadaljujemo z ogledom. Spet se ponavlja stara zgodba, kmalu se spoznamo z domačimi dekleti in se dogovorimo za disko pa vse skupaj pade v vodo zaradi prijetnega lokala, kamor smo šli na večerjo in se zaklepetali.

Počeli smo tudi bolj resne stvari, saj smo poiskali klub Andino, kjer so nas prijazno sprejeli. Skoraj smo se že sprjaznili s tem, da ne bomo osvojili nobenega šest tisočaka pa se je spet pokazala priljubljenost. Glede na razpoložljiv čas so nam predlagali Misti ali Chachani. Tokrat smo bili enotni, gremo na Chachani, 6075 metrov visok vulkan. Do 4900 metrov visoko ležečega baznega tabora nas bodo prepeljali z džipom, vzpon in povratek pa je možno izpeljati v dveh dneh. Misti je sicer zelo zanimiv vrh, vendar je gol in podnevi vroč pa samo 5835 metrov je visok.

22. 6. Točno ob enim zjutraj pride po nas minibus. Vili in Bojan preklinjata v slogu: »Rana ura, slovenskih fantov grobi!«, ko se tresemo v vozilu, ki še dobre pol ure pobira sopotnike po hotelih. Že v mestu je mrzlo, branjevci in brezdomci na cestnih vogalih kurijo ognje v pločevinastih sodih in cepetajo okrog njih. Zavijemo se v koč in dremamo do pol šestih zjutraj, mrzav pa pritiska v notranjost minibusu skozi vse špranje. Tako je mrzlo, da so šipe obložene z ledenimi rožicami. Svita se, ko se ustavimo v občestni krčmi v Chivayu, kjer dobimo topel čaj, ki nas počasi odtaja. Še dobri dve uri se vozimo po ovinkasti cesti, ki pelje vse više, do višine skoraj 4000 metrov. Med potjo srečujemo črede lam, s pisanimi čopki na ušesih in pastirje v živopisnih nošah. Na desni strani vidimo naselje Calco in Rio Huambo. Kmalu pa se mi spet dvignemo, reka pa izgine v globino. Smo na začetku Colca kanjona, najdaljšega in najglobljega na svetu. 120 kilometrov je dolg in najgloblja točka je 3000 metrov globoko, kar daleč presega Grand Canyon v Coloradu. Odkril ga je leta 1954 Gonzalo de Reparaz, raziskali in prepluli pa so ga Poljaki leta 1981. Pripeljemo se do razledne točke »Kondorsko gnezdo«. V kanjonu je še mračno, le strme, ponekod navpične stene vulkana Coropuno (6425 m) na nasprotni strani kanjona sonce počasi osvetljuje. Gledamo v globino, nenadno pa se začuje klic: »Kondor, kondor!«. Dobrih 500 metrov pod nami zagledamo senco, ki elegantno zaokroži in izgine za skalami. Čez čas opazimo, da je pod previsno skalno celoto gnezdo kondorjev, od koder se vsakih nekaj minut poda na jutranji polet kakšen kondor. Snemamo in fotografiramo, vendar so zelo plašni, saj noben ne prileti dovolj blizu za dober posnetek. Občudujemo jih kako drsijo, ne da bi premikali krila. Sonce se je dvignilo in obsijalo globino pod nami. Daleč spodaj se kot srebrna nitka vije reka in meglice se dvigajo iz brzic. Pa je res globoko.

Nad nami je nekaj sto metrov visok breg. Ker me zanima, kaj je na drugi strani, se zapodim po strmini, poraščeni s travo in redkim vendar bodečim grmičevjem. Ko prisopiham na vrh, je za njih še nekoliko višji vrh. Za njim pa še eden, tako, da z razgledom ni bilo nič. Le sopotniki so bili že očitno nejevoljni, ker so me dobro uro čakali. Vili se je narepenčil, očel, enkrat iščemo Bojana, drugič čakamo mene, počuti se kot vzgoliteljica v vrtcu. Kljub temu pa je bil kar prijeten sprehod z razgledom na kanjon in okoliške vrhove, okovane v led.

Vračamo se po isti poti. Ustavimo se ob terminalnih vrelih, Bojan se gre kopat, meni pa je voda prevročna. Na obzoru vidimo celo verigo vulkanov, iz Ampata (6310 m) se kar močno kadi. Cesta vodi ob vznožju našega Chachanija in dobro si ga ogledamo, sploh ne izgleda nedolžen. Je pravzaprav dobrih 20 kilometrov dolga veriga vrhov, do 5000 metrov skale, nad njimi pa ledeni oklep. Skozi dolino med Mistijem in Chachanijem se spustimo v Arequipo, kamor smo prispeli zvečer, kar utrujeni od celodnevnega celjaznja. Nabavimo hrano in spet prjelagamo nahrbtnike. Jutri bo šlo zares.

Bolivjska folklor

Turni smuk na Komni

V tej s snegom skromni in skopi zimi je kar težko napovedovati in seveda tudi organizirati neko smučarijo, toda bodimo optimisti in verjemimo, da bo prvega in drugega aprila na komni dovolj snega in da bo povrhu vsega še lepo vreme. V domu na Komni pravijo, da je prejšnji vikend zapadlo dovolj snega in da bo gotovo zdržal do konca meseca.

Torej gremo!

Najbolje bo, da se dobimo kar pri spodnji postaji tovarne žičnice na Komno, in to v petek, 31. marca ob 17.30. Smuči in nahrbtnike boste lahko oddali do 18-ure. Kam bomo odsmučali v soboto, bo odvisno seveda od snežnih in vremenskih razmer, morda pa se bomo podali kar proti Krnu in se nato čez Peske vrnili na Komno. Smučarsko turo, seveda nekoliko krajšo, bomo naredili tudi v nedeljo in se pozno popoldne vrnili domov.

Morda samo še tole: prenočišča na Komni so rezervirana, kakšno opremo potrebujete, vam gotovo ni treba posebej omenjati, prijavite pa še pri Ladu Drobežu po telefonu 061 223-977.

L

Planinski izleti v aprilu

Planinke in planince, ljubitelje izletov in turnega smučanja iz DO-Iskra v Kranju obveščamo da bo, v mesecu aprilu, PS organizirala naslednje izlete:

- 8. IV. (sobota) Plaski Vogel (turno smučarski)
- 23. IV. (nedelja) Križna gora — Križna jama, Cerknško jezero
- 30. IV. (nedelja) Kresovanje na Jakobu

Vsi podatki (prevoz, cena, prijavljanje itd.) o posameznem izletu bodo objavljeni v razpisu v glasilu Iskra ali na oglasnih deskah v DO.

Prav tako se lahko udeležite tudi izletov, ki jih organizira matično PD iz Kranja:

- 1. IV. (sobota) Vršič (turno smučarski)
- 15. IV. (sobota) Stari in Mladi vrh
- 30. IV. (nedelja) Kresovanje na Kališču

Iz razpisov za posamezne izlete, ki bodo objavljeni v glasilu — GLAS, bodo razvidni vsi podatki. V času razpisa, za posamezni izlet, lahko dobite informacije v pisarni PD-Kranj tel.: 22-823, kjer se lahko tudi prijavite.

Vabljeni na izlete!

Zahvale

Ob odhodu v pokoj se lepo zahvaljujem vsem sodelavcem, posebno še sodelavcem v TK TSD za prejeta darila in dobre želje. Vsem skupaj želim še veliko delovnih uspehov in osebnega zadovoljstva

Brane Kramer

Ob odhodu v pokoj se sodelavcem in sodelavkam iz TPP — TOZD Števcu najlepše zahvaljujem za lepo darilo in dobre želje. Vsem skupaj želim še veliko delovnih uspehov in osebnega zadovoljstva

Peter Ribnikar

Ob odhodu v pokoj se sodelavkam in sodelavcem iz TOZD TSD najlepše zahvaljujem za lepo darilo, hkrati vam želim še mnogo uspehov in osebnih sreč

Franc Dežman

Ob smrti moje drage mame, Marije Podobnik se lepo zahvaljujem sodelavcem TOZD TSD in ERO za izraze sožalja in denarno pomoč

sin Lojze z družino

Kegljaški turnir Iskra Avtomatika ob dnevu žena

V ponedeljek, 6. 3. 1989, je bil na kegljišču Maksa Perca v Ljubljani kegljaški turnir za ženske v počastitev letošnjega dneva žena.

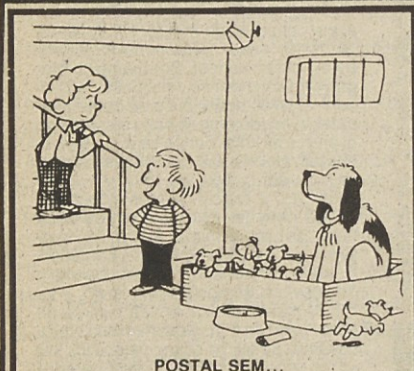
Tekmovanje se je (kot ponavadi) pričelo ob 14. in do 17. so se na stezah zvrstile že vse prisotne tekmovalke, saj se jih je od 15 prijavljenih udeležilo le 10.

Vrstni red: tokrat je zasedla prvo mesto Angelca Dalmacija s 384 keglji, druga je bila Tončka Cenčič s 378 keglji, na tretje mesto pa se je uvrstila Lučka Čož s 346 keglji. Ostale tekmovalke so se zvrstile po naslednjem vrstnem redu: 4. Zlata Švarc (341 kegljev), 5. Marika

Križman (312), 6. Karmen Janežič (311), 7. Mirjana Čebolin (290), 8. Vesna Drašler (279), 9. Ančka Češarek (273) in 10. Stana Bajič (243).

Turnir je sicer lepo uspel, vendar žal s precejšnjim osipom tekmovalk. Za zaključek smo sedli k dobremu prigrizku in prijetnemu pogovoru v restavraciji Emona. Naj se ob tej priložnosti zahvalimo še požrtvovalnemu sodniku Matjažu Japlju, ki je navkljub mavcu na nogi prišel na turnir in uspešno »odsodil« tekme.

Andrej Matjašič

		ISKRA	STREŽAJ	KAMENJE NANESENO OD VODE	ZNAMITI AVSTRALSKI TENISAČ (RODNEY)	EVA SRŠEN	TOVARNA V MARIBORU	KNEZOVA ŽENA	GLAV. M. ZVEZNE DRŽ ZDA GEORGIJE
		INTRIGA							
		IZDAJATELJ MENICE KARTE							
		PODZEM. HODNIK				MELIŠČE			
		ORODJE ZA DOLBENJE				GEOMETRIJSKO TELO			
							GALIJ		
							VRSTA NOVEJŠE RITMIČNE GLASBE		
ISKRA	RUSKI VLADAR	AMER. FILMSKA IGRALKA GARDNER	PREGOVOR	LADO ŽLEBNIK MILAN MALEN					
					JUNAK ANGL. BALAD HOOD				
BIZETOVA OPERA					NOBELJ	STOT			
EDEN OD RIMSKIH GRICEV						KAJENJE			
VODNA ŽIVAL				ORGAN VIDA		OČE			AVTOR: RUDI MURN

ISKRA Elektroakustika Sežana v stečaju vam iz svojega prodajnega programa nudi:

RADIOURO SNU-1000

Cena izdelka je 130.000.— din (v tej ceni je že vračunan prometni davek)

Izdelek nima garancijskega lista. Plačilo ob prevzemu radioure. Dobava radiour je možna od 20. 3. 1989 dalje.

Radiouro lahko naročite pri predstavniku svoje osnovne organizacije sindikata.

Vse podrobnejše informacije so na razpolago v naši prodajni službi ISKRA Elektroakustika Sežana v stečaju tel.: 067 73-441.